

IZVJEŠTAJ O PROGRAMSKIM AKTIVNOSTIMA UMHCG-a za 2019.

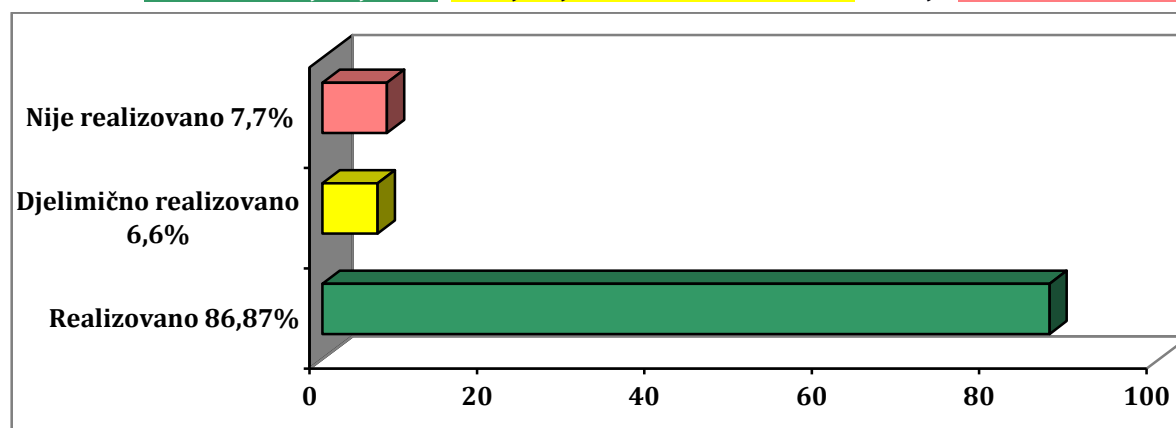
U aprilu je održana **prva redovna sjednica Skupštine UMHCG** u 2019. i na njoj su usvojeni svi programski i finansijski dokumenti, i to: Izvještaji o programskim aktivnostima i finansijski izvještaj za 2018, potom Plan apliciranja projektima, Plan raspoloživih sredstava, i Plan rada UMHCG za 2019. i izmjene Statuta, koje su prethodno bile pripremljene. Takođe je konstatovana ostavka Aleksandre Pavićević, a Marina Vujačić, na predlog Skupštine, izabrana za novi mandat, koji je počeo 1. maja, dok je 20. maja Ministarstvo javne uprave izdalo novo rješenje o zastupanju i usvajanju novog Statuta UMHCG.

Nakon toga, UMHCG je donijelo i novi **Pravilnik o opisu i sistematizaciji radnih mjesta**, koji je dopunjen u decembru zbog licenciranja usluge personalne asistencije.

U avgustu smo definisali dvogodišnji **Program potrebnih obuka za menadžment** od kojih će se neke sprovoditi interno od strane UMHCG, dok će se za preostale tražiti spoljni saradnici.

U septembru smo pripremili i **Knjigu standarda UMHCG**, koja pored memoranduma obuhvata i druge vrste elektronskih formi koje su u upotrebi u UMHCG (dopisi, inicijative, pozivi, preporuke, zahtjevi), kao i standarde mejl komunikacije.

Programskim i projektnim aktivnostima u toku godine obuhvaćene su 2704 osobe. U ovu brojku nije uračunat obuhvat na društvenim mrežama, ili pojavljivanje u medijima, niti obuhvat onih koji su odlučivali po našim zahtjevima, inicijativama i drugim vrstama pisane korespondencije. Iz **Plana rada UMHCG za 2019.** od 99 mjera koje su bile definisane, **realizovano je njih 86**, **šest je djelimično realizovano**, dok je **sedam nerealizovanih**.

UMHCG je **tokom godine realizovalo 25 projekata** (na 21 projektu je nosilac, dok su četiri partnerska), od čega je njih 11 nastavljeno i u 2020. Jedan od navedenih 25. projekata završen je u januaru 2019, dok su tri započela u decembru 2019.

Obilježavanje godišnjice UMHCG – 18 godina pomjeramo granice / mijenjamo stvarnost

UMHCG je **21. oktobra** u hotelu CentreVille, organizovalo proslavu **povodom 18 godina postojanja**, rada i uspjeha. Program je otvoren *pjesmom* o UMHCG Anđele Radovanović, nakon čega je uslijedila premijera *filma Iz inata*, jednog od tri filma o životima OSI, reditelja Gojka Berkuljana. Nakon projekcije filma, prisutnima su se *scenskom tačkom* predstavili zaposleni UMHCG, noseći majice s ključnim porukama kampanje, odnosno citatima aktivista za prava osoba s invaliditetom iz Crne Gore i svijeta. Za *muzički dio programa* bio je zadužen Nikola Zekić, etnomuzikolog i član UMHCG-a, koji se predstavio tačkama na harmonici i fruli. Poseban segment programa bio je posvećen *intervjuu* s jednim od osnivača UMHCG-a Goranom Macanovićem, koji je iz perspektive proteklih 18 godina govorio o nastanku i izazovima Udruženja do njegovog današnjeg imidža, kao i o nekim budućim perspektivama.

Na samom kraju programa, *dodijeljene su zahvalnice*, onima kojima u dosadašnjim

prilikama nijesu dodjeljivane, i to novinarkama Aleksandri Mudreši, Nadi Đurđevac i Ireni Rašović, Televiziji 7, D.O.O. Arhimeđu, Nespa computers-u, advokatici Tijani Živković, zamjeniku Ombudsmana Siniši Bjekoviću, Lapis štampariji, Bild studiju, hotelima CentreVille i Hilton, Aerodromima Crne Gore, Studentskom vijeću Pravnog fakulteta, Vijeću studenata Ekonomskog fakulteta UCG, Ani Ponoš i JU Školi za srednje i više stručno obrazovanje "Sergije Stanić". Zahvalnice za ideju koja traje i daje najbolje rezultate već 18 godina uručene su Goranu Maćanoviću, Marijani Mugoši Ščekić i Zoranu Ščekiću, a zahvalnicu za najdivniji menadžment u ime tima je preuzela najmlađa članica tima Ivana Kaljević.

Prisutnima se obratila i izvršna direktorica UMHCG-a **Marina Vujačić** koja je poručila da svi možemo učiniti nešto, makar promijeniti sebe i time doprinijeti promjeni svijeta. Naglasila je da je UMHCG izabralo da zahvalnice ne idu mnogima u sali s kojima ostvaruje redovnu i kvalitetnu saradnju, posebno ne pojedincima iz državne uprave jer smatra da oni ne trebaju biti izuzetak, već pravilo po kojem se ponašaju svi.

Događaju je prisustvovalo više od 170 ljudi, među kojima su bili i predsjednik Skupštine **Ivan Brajović**, ministarka javne uprave **Suzana Pribilović**, predsjednica Suda za prekršaje **Nada Bjeković**, zamjenik Ombudsmana **Siniša Bjeković**, poslanice i poslanici u Skupštini Crne Gore (**Nada Drobnjak**, **Jovanka Laličić**, **Boris Mugoša**, i **Danijel Živković**), generalni direktori u ministarstvima (**Goran Kuševija**, **Zoran Ratković**, **Ibrahim Smailović**, **Nikola Šaranović**, **Milanka Baković**, **Dalibor Milošević**), sekretari ministarstva za ljudska i manjinska prava i kulture **Valon Dasharami** i **Igor Vučinić**, glavni pregovarač Crne Gore s Evropskom unijom **Aleksandar Drljević**, predsjednik Skupštine Glavnog grada Podgorica **Đorđe Suhih**, drugi predstavnici političkih partija i organa državne uprave, predstavnici Uprave policije, univerzitetski profesori, predstavnici međunarodnih organizacija, Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori, Zavoda za socijalnu i dječju zaštitu, Zavoda za zapošljavanje, NVO, organizacija osoba s invaliditetom, medija, osnivači, članovi Skupštine UMHCG, korisnici usluga UMHCG i mnogi drugi. Voditelj programa bio je Bane Žugić. Snimak programa dostupan je na sljedećem linku: https://youtu.be/LGjm4Xtur_0, dok su albumi dostupni na linkovima: <https://tinyurl.com/y6hatp8m>; <https://tinyurl.com/yykj24fo> i <https://tinyurl.com/y3oro84r>

22. oktobra u hotelu Hilton, Skupština UMHCG-a i menadžment su imali organizovanu večeru uz muzički dio programa koji je izvodila rok grupa Neon.

...

24. oktobra, povodom godišnjice, **ministar sporta i mladih Nikola Janović** organizovao je **prijem za UMHCG**. Sastanku je, pored ministra, prisustvovao Nenad Koprivica, direktor za mlade, a ispred UMHCG bile su prisutne Marina Vujačić i Milica Marđokić. Razgovarano je o radu UMHCG, ali i budućoj saradnji s Ministarstvom, odnosno podršci Ministarstva aktivnostima UMHCG.

Ministar je posebno pohvalio realizaciju i rezultate projekta UMHCG podržanog kroz konkurs za NVO u 2018, i naglasio mogućnost saradnje u okviru realizacije *Programa ostvarivanja javnog interesa u oblasti omladinske politike*, za koji je UMHCG, nakon sastanka, dostavilo predlog aktivnosti za 2020.

PROGRAM ZA OBRAZOVANJE I EDUKACIJU

Projekat „Jednako obrazovanje za sve – Tiče nas se“ – Ministarstvo prosvjete

Projekat je odobren krajem decembra 2018, a finansijska sredstva uplaćena su u januaru. Na zahtjev UMHCG, realizacija projekta je produžena za mjesec odnosno do 24.6.2019, (imajući u vidu da je organizaciono bilo teško aktivnosti započeti prije 10. januara zbog praznika). Projekat je podrazumijevao sprovođenje monitoringa o pristupačnosti srednjih škola na području Podgorice, Nikšića, Bijelog Polja, Berana, Bara i Budve (ukupno

23), organizovanje tri radionice s mladima s invaliditetom o njihovim pravima i servisima podrške i isto toliko radionica s nastavnim osobljem o pravima djece s invaliditetom u oblasti srednjeg inkluzivnog obrazovanja i načinima ostvarivanja tih prava, izradu priručnika o pristupu djeci s invaliditetom u srednjem inkluzivnom obrazovanju, okrugli sto o značaju sticanja visokog obrazovanja za mlade s invaliditetom, dok je tokom cijelog trajanja projekta realizovana medijska kampanja za podizanje svijesti. Detalji su dostupni na linku: <https://bit.ly/2YNZNTY>

Nakon što je u februaru poslat **Dopis i popunjena forma Prijave za zainteresovane NVO za realizaciju programa/projekata iz oblasti obrazovanja i vaspitanja Direktoratu za opšte, srednje, srednje stručno i obrazovanje odraslih MPs** radi dobijanja **saglasnosti za realizaciju aktivnosti u školama, za koje je dobijeno odobrenje u martu**, uspostavljena je komunikacija s predstavnicima srednjih škola u cilju sprovođenja monitoring posjeta. Početak sprovođenja ove aktivnosti smo najavili na sajtu Disabilityinfo <http://bit.ly/2vZomAd>.

U februaru je održan sastanak s **timom za sprovođenje Monitoring posjeta u srednjim školama** u cilju izrade plana monitoringa i Vodiča o sprovođenju monitoringa. **Tako je 5. aprila** monitoring tim organizovao **monitoring posjetu u četiri srednje škole u Beranama** i održao u svakoj školi po jedan sastanak s predstavnikom/com uprave škole u cilju informisanja o nastavnom procesu i uslovima za obrazovanje djece s invaliditetom. U **Nikšiću je 10. aprila** sproveden monitoring u **četiri srednje škole, 15 aprila u Bijelom Polju u tri srednje škole i 24. aprila u Baru u isto toliko srednjih škola. U Podgorici je 8 i 9. maja** sproveden monitoring u **osam srednjih škola**, dok je aktivnost završena **13. maja** monitoring posjetom u **Srednjoj mješovitoj školi „Danilo Kiš“ u Budvi**. Nakon sprovedenog monitoringa uslijedila je priprema analize pristupačnosti srednjih škola, kao i analize nastavnog procesa i uslova rada u navedenim školama. Navedene analize objavljene su na sajtu <http://bit.ly/2NDZhTY>.

Radionicama za mlade s invaliditetom i nastavno osoblje, održanim su u periodu 15. aprila – 10. maja, i to u Srednjoj stručnoj školi u Bijelom Polju, Srednjoj ekonomskoj školi „Mirko Vešović“ u Podgorici, i Srednjoj stručnoj školi u Baru, prisustvovalo je ukupno 75 učenika/ca i 37 predstavnika/ca nastavnog osoblja. Radionice su organizovane u cilju unaprjeđenja znanja učenika/ca i nastavnog osoblja o pravima i mogućnostima OSI. Na radionicama s učenicima je bilo riječi o obrazovanju OSI, prihvatanju vršnjaka s invaliditetom od strane onih bez invaliditeta, načinima pružanja podrške učenicima s invaliditetom, dok je na radionici s nastavnim i drugim osobljem posebna pažnja posvećena načinu rada s učenicima s invaliditetom i individualizovanoj nastavi.

Povodom dobijene informacije od strane predstavnika Srednje stručne škole u Bijelom Polju u vezi s neredovnim pohađanjem nastave učenice K.R. i izbjegavanja komunikacije s profesorima, i kako su naveli iz škole, nemogućnosti uspostavljanja saradnje s Centrom za socijalni rad, **25. aprila** smo uputili Zahtjev za slobodan pristup informaciji - SPI Centru za socijalni rad – CZSR Bijelo Polje s traženim informacijama da li se i kada škola obraćala CZR u vezi s pohađanjem nastave i/ili porodičnim prilikama pomenute učenice. U odgovoru smo informisani koja prava iz dječje zaštite ostvaruje učenica, uz navođenje da druge vrste evidencija ne posjeduje CZSR, zbog čega smo **14. maja** uputili Dopis direktoru škole u cilju informisanja kada se škola obraćala CZR povodom gore pomenutog problema, s molbom za prosleđivanje pisanih evidencija. Međutim, nijesmo uspjeli da dobijemo povratnu informaciju od škole, iako smo više puta i telefonski kontaktirali školu.

Takođe, krajem marta i početkom aprila rađeno je na pripremi teksta za liflet „Jednako obrazovanje za sve“, koji je dostupan na linku <https://bit.ly/2G3y4Y4> dok je krajem maja izrađena elektronska verzija postera u cilju promocije aktivnosti na društvenim mrežama.

U toku maja i juna rađeno je na **Priručniku o pristupu djeci s invaliditetom u srednjem inkluzivnom obrazovanju u Crnoj Gori**. Priručnik, čije je elektronsko izdanje

dostupno na linku: <https://bit.ly/2ICGcat>, sadrži sljedeće teme: inkluzivno obrazovanje - pojam i ciljevi, međunarodni pravni okvir i crnogorska praksa razumijevanja i primjene inkluzivnog obrazovanja, usmjeravanje u obrazovni proces – IROP, individualno tranzicioni plan – ITP, servisi podrške – značaj i vrste...

14. juna u PR Centru održan je **okrugli sto** pod nazivom *Značaj sticanja obrazovanja za mlade s invaliditetom u Crnoj Gori*. Na događaju je prisustvovalo 25 predstavnika Ministarstva prosvjete, obrazovnih institucija, Zaštitnika ljudskih prava i sloboda, predstavnika NVO, kao i predstavnika organizacija osoba s invaliditetom. U uvodnom dijelu se, osim direktorice UMHCG **Marine Vujačić**, obratio **Aleksandar Mitrović**, državni sekretar Ministarstva prosvjete, dok su u panelu govorili: **Dragana Danilović**, članica IROP tima Srednje stručne škole „Spasoje Raspopović“ i **Sandra Vukašinić**, učenica Srednje ekonomske škole „Mirko Vešović“. Takođe, predstavljeni su rezultati monitoringa pristupačnosti i analize nastavnog procesa i uslova rada srednjih škola. Više detalja s pomenutog događaja dostupno je na linku: <https://bit.ly/2XX7Hgo>

25. aprila Komisiji za raspodjelu sredstava za projekte, odnosno programe nevladinih organizacija predali smo kvartalni narativni i finansijski izvještaj realizovanih aktivnosti u periodu od 25.12.2018. do 25.4.2019. s pratećom dokumentacijom, dok smo **9. jula** predali završni narativni i finansijski izvještaj za cijeli period realizacije projekta, s pratećom dokumentacijom. Nije bilo dodatnih zahtjeva od donatora.

Festival filma Uhvati film / saradnja s ART365

U Kotoru je 5. i 6. marta održan **festival Uhvati film** u organizaciji ART365, kojoj je UMHCG bilo partner na projektu kojim su 2018. aplicirali kod Ministarstva kulture. Prije revije filmova, u okviru dvije debate, Milenko Vojičić i Marina Vujačić su govorili o pristupačnosti kao preduslovu za učešće u kulturi i o prikazivanju OSI u medijima i na filmu.

Pored njih i organizatora festivala na panelima su govorili predstavnici Ministarstva kulture, lokalne samouprave – Opštine Kotor, novinarka RTCG Irena Rašović i reditelj Danilo Marunović.

SARADNJA S UNICEFOM : Projekat Mladi zajedno za promjene

22. novembra **Marina Vujačić** i **Anđela Radovanović** su imale sastanak s **Nikolom Vulićem** iz UNICEF-a na kom je dogovorena dalja saradnja kroz realizaciju projekta koji bi se odnosio na razvoj volonterizma za mlade s invaliditetom i mlade bez invaliditeta, a koji će se realizovati u toku 2020. Nakon dostavljanja i odobrenja projektne ideje u decembru je potpisan ugovor.

Projektom se želi povećati mogućnost za socijalnu inkluziju i građansko učešće mladih s invaliditetom i mladih bez invaliditeta kroz aktivnosti volontiranja u školama i doprinijeti poboljšanju vještina tolerancije, razumijevanja i prihvatanja različitosti kod mladih srednjoškolskog uzrasta, kao i razvoju volonterskog pokreta u Crnoj Gori, s posebnim akcentom na volontiranje u oblasti prava OSI i povećanju nivoa svijesti šire javnosti o važnosti volontiranja i vještina mladih. Projektom će biti obuhvaćeni mladi s invaliditetom i mladi bez invaliditeta uzrasta 14 – 18 godina iz cijele Crne Gore, a indirektno osobe s invaliditetom (OSI), organizacije OSI, porodice OSI, srednje škole u Crnoj Gori, nastavno osoblje, radnici centara za socijalni rad i društvo u cjelini. Projekat obuhvata **aktivnosti** treninga za vršnjačke edukatore, formiranje i uspostavljanje Mreže volontera u srednjim školama u Crnoj Gori, pilot aktivnost mapiranja potreba mladih s invaliditetom i medijsku kampanju. Realizacija projekta traje devet mjeseci počev od decembra 2019, a odobrena sredstva za njegovu realizaciju iznose 26.334,00€.

USLUGE STUDENTSKE SAVJETODAVNE KANCELARIJE

Studijsku 2019/2020 studira **105 studenata s invaliditetom**, od čega je 14 brućaša. Njih **23 troje i jedna asistentkinja posredstvom UMHCG ostvarilo je pravo na smještaj u domu i besplatnu ishranu**, a njih **19 stipendiju**. Za troje studenata je na inicijativu UMHCG izvršen povraćaj uplaćenog novca za školarinu, dok je isti broj oslobođen od obaveze vraćanja studentskog kredita.

Predavanje u Srednjoj Ekonomskoj školi „Mirko Vešović“

3. decembra na poziv Srednje ekonomske škole „Mirko Vešović“ **Marina Vujačić i Anđela Radovanović** su bile gošće škole gdje su s učenicima jednog odjeljenja II razreda govorile o invaliditetu, (samo)prihvatanju i odnosu prema OSI.

IV Međunarodni sajam knjiga i obrazovanja

U periodu 4-11. aprila smo prisustvovali **14. Međunarodnom sajmu knjiga i obrazovanja**, koji je održan u Delta City-ju. Pored promotivnog materijala, analiza, i izvještaja kojima raspolaže UMHCG, a koji su javnosti besplatno na raspolaganju, na Sajmu smo prodavali i knjigu *Žena od kamena*, autorke Anđele Radovanović, čija je cijena bila 5,00€, i prodato je 8 primjeraka. Novac od prodatih knjiga je uplaćen na račun UMHCG-a za nabavku pasa vodiča/pomagača. Sajam je posjetilo više hiljada posjetilaca i podijeljeno je više stotina promotivnog materijala.

Dan otvorenih vrata

18. aprila u Univerzitetskom sportsko-kulturnom centru organizovan je **Dan otvorenih vrata** Univerziteta Crne Gore u okviru koga se UMHCG predstavilo sa svojim štandom u cilju promovisanja rada Studentske savjetodavne kancelarije i servisa podrške koje studenti s invaliditetom mogu ostvariti. Događaj je posjetilo više od 2000 posjetilaca. Ministar prosvjete Damir Šehović je posjetio štand UMHCG-a.

Kampanja povodom Svjetskog dana osoba s Daun sindromom

UMHCG je 21. marta u saradnji s Udruženjem „Ljubav za ljubav“ organizovalo manifestaciju na Trgu nezavisnosti u Podgorici, tokom koje su učesnici, u znak podrške, nosili šarene i rasparene čarape koje predstavljaju simbol osoba s Daun sindromom. Manifestacija je obilježena i nastupima Bobane Milić, Monike Knezović, Lane Vukčević, Đorđa Savkovića, djece iz privatne škole Dukley Academy i plesnog kluba Urban kids. Na kraju su se učesnici uputili u šetnju kroz centar grada. Pored navedenog, UMHCG je i ove godine, pokrenulo kampanju, u okviru koje su već od objavljivanja fotografija djece i odraslih s Daun sindromom, koje su nam slale njihove porodice i prijatelji, kao i brojni tekstovi posredstvom portala. Kampanji su se pridružile i javne ličnosti. Detalji su dostupni na linkovima: <https://bit.ly/2GaPmmai> <https://bit.ly/2JyuqHG>

Kampanja povodom Svjetskog dana podizanja svijesti o autizmu

UMHCG je povodom **2. aprila, Svjetskog dana podizanja svijesti o autizmu**, na Univerzitetu Donja Gorica organizovao radionicu sa studentima. Tokom radionice organizovano je gledanje filma „Zovem se Sem“ („I am Sam“), u kom se govori o borbi oca s invaliditetom za starateljstvo nad ćerkom. Radionici je prisustvovao i Rastko Radulović, prvi student s autizmom u Crnoj Gori, kao i njegova porodica.

Takođe, poslali smo poziv institucijama i organizacijama da se pridruže kampanji paljenjem plavih svjetala na svojim objektima. Pozivu su se odazvali Delegacija Evropske unije u Crnoj Gori, Ministarstvo javne uprave i ostala ministarstva čiji objekti su smješteni u zgradi na Rimskom trgu u Podgorici, Institut za javno zdravlje i Telenor fondacija.

Više detalja o obilježavanju ovog datuma dostupno je na linku: <https://bit.ly/2LRm2oq>

PROGRAM ZA ZAPOŠLJAVANJE I RAZVOJ LJUDSKIH RESURSA

SERVIS ZA ZAPOŠLJAVANJE

Nakon povezivanja **osam korisnika usluga s poslodavcima**, jedan od zainteresovanih poslodavaca od potencijalnih kandidata tražio je posjedovanje rješenja o utvrđenom statusu osobe s invaliditetom, pa smo nakon toga uputili korisnike usluga na proceduru dobijanja rješenja o utvrđenom statusu OSI. U toku 2019. je na osnovu komunikacije i preporuka UMHCG s **jednom OSI produžen ugovor o radu** (Ministarstvo unutrašnjih poslova), dok ostali korisnici u toku godine nijesu zaposleni (Uprava policije, Poreska uprava, Komunalna policija ili Centar bezbjednosti Nikšić, Opština Ulcinj, Fin-ing d.o.o i Izdavačka kuća Obodsko slovo.i Generali osiguranje Montenegro AD Podgorica).

Smart start - započinjanje socijalnog preduzetništva

U periodu **od januara do aprila** je rađeno na opremanju kombi vozila, izradi aplikacije za mobilne telefone i promociji na društvenim mrežama.

Aplikacija je završena u aprilu i tokom maja je rađeno na njenoj promociji na društvenim mrežama. Izrađeni su poster i za promociju usluge, dok se aplikacija za onlajn poručivanje može preuzeti s linkova:

Android: <https://bit.ly/2JCK6m>;

iOS: <https://apple.co/2XXTrQJ>

U jednom vozilu ugrađena je oprema za osiguravanje kolica, a potom je tapaciran pod nakon ugradnje neklizajuće podlogu.

Projekat je zvanično završen 17. marta i tokom mjeseca je donatoru dostavljena potrebna dokumentacija. Krajem marta su predstavnici IPER-a obavili monitoring posjetu i nakon pregleda cjelokupne dokumentacije i nabavljenje opreme konstatovano je da je UMHCG uspješno realizovalo projektne aktivnosti u okviru dobijenog granta.

Tokom 2019. obavljeno je 14 transfera na teritoriji Crne Gore i dva transfera do aerodroma u Tirani (Albanija). Ukupna vrijednost transfera iznosi 1,005.00€ (u ovaj iznos su uračunati i troškovi goriva i dnevnice vozača).

NAŠ JE BUDŽET NAŠA STVAR!

UMHCG je 1. januara započelo realizaciju projekta *Naš je budžet naša stvar!* s ciljem doprinosa reformi javne uprave u kontekstu upravljanja budžetom, odnosno kontrole javne potrošnje u segmentu kontrole uplate posebnih doprinosa za zapošljavanje OSI i sprovođenja mjera profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja LSI (Detaljnije: <https://bit.ly/2XHs1DI>).

Pripremna **aktivnost** odnosila se na **spровоđenje istraživanja o prihodima po osnovu posebnog doprinosa za zapošljavanje OSI i potrošnji ovih sredstava**, u okviru koje su upućeni Zahtjevi za slobodan pristup informacijama Fondu za profesionalnu rehabilitaciju (ZZZCG) i Ministarstvu finansija. Odgovor od Fonda je dostavljen u zakonski predviđenom roku, dok je odgovor od strane MF dostavljen tek **19. marta**.

U periodu 11. marta – 25. aprila organizovani su sastanci s institucijama pa je u okviru toga u prostorijama UMHCG održan sastanak s predstavnicima MF – generalnim direktorom za državni budžet **Bojanom Paunovićem** i njegovom saradnicom **Tamarom Ivković**, na temu uplata i isplata posebnih doprinosa za zapošljavanje OSI. Potom je održan sastanak s predstavnicima Državne revizorske institucije (DRI) – predsjednikom Senata **Milanom Dabovićem** i članom Senata **Zoranom Jelićem**, i na kraju s **Ratkom Milićem**, samostalnim savjetnikom u Poreskoj upravi, s kojim je razgovarano o uplatama posebnih doprinosa od strane poslodavaca i mehanizmima kontrole od strane Poreske uprave.

18. aprila smo uputili Zahtjeve za SPI svim Biroima rada (ukupno 13) i područnim jedinicama (ukupno 7), kao i jedan cjelokupni zahtjev ZZZCG za dostavljanje podataka o broju

i strukturi nezaposlenih OSI koje se nalaze na evidenciji i kada su se sastajale Komisije za utvrđivanje stepena invaliditeta, sve u cilju sačinjavanja Analize o posebnim doprinosima koja je, takođe, jedna od aktivnosti ovog projekta. Sve odgovore na zahtjev za SPI dobili smo u predviđenom roku.

Na Inicijativu koju smo uputili Ministarstvu finansija za izradu **uputstava za uplatu posebnih doprinosa** smo dobili odgovor da izrada uputstava nije u njihovoj nadležnosti i da su istu prosljedili Ministarstvu rada i socijalnog staranja navodeći da „u izvještaju DRI o *Efikasnosti korišćenja sredstava od doprinosa za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje OSI* jedna od preporuka Ministarstvu rada i socijalnog staranja je da Ministarstvo kao nosilac Strategije za integraciju lica sa invaliditetom, treba da dodatno intenzivira aktivnosti i preuzme značajniju ulogu u ostvarivanju saradnje s Ministarstvom finansija, Poreskom upravom i Upravom za inspeksijske poslove s ciljem unaprjeđenja i sprovođenja preventivnih mjera i kontrole naplate doprinosa za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje OSI“. Nakon odgovora Ministarstva, s obzirom na činjenicu da MRS nikako ne može biti nadležno za navedenu aktivnost, istu inicijativu smo uputili i Poreskoj upravi, od koje smo dobili radni tekst **Uputstava**, na koji smo dostavili sugestije. Konačna verzija Uputstava je objavljena na sajtu Poreske uprave, na linku: <https://bit.ly/32qbEtz> Poreska uprava je prihvatila i preporuku koja se odnosi na jačanje kontrole uplata posebnih doprinosa na način što je **predvidjela elektronsko povezivanje sa Zavodom za zapošljavanje**, pa će podatke o osobama s invaliditetom elektronskim putem preuzimati od ZZZCG.

5. juna za potrebe Analize uputili smo Zahtjeve za SPI svim ministarstvima, osim Ministarstvu finansija, kao i Kabinetu predsjednika Vlade Crne Gore (ukupno 17) o ukupnom broju zaposlenih u 2018. i iznosu uplate posebnih doprinosa za zapošljavanje LSI u januaru, junu i novembru 2018. Do kraja juna dobili smo odgovor od ukupno 10 ministarstava i odgovor iz Kabineta predsjednika Vlade. Nakon isteka zakonskog roka na SPI odgovore su nam dostavili MRSS - Ministarstvo rada i socijalnog staranja, MSM - Ministarstvo sporta i mladih, MZ - Ministarstvo zdravlja, kao i MORT - Ministarstvo održivog razvoja i turizma, dok odgovore uopšte nijesu dostavila dva ministarstva i to: Ministarstvo saobraćaja i pomorstva - MSP i Ministarstvo ekonomije - MEK. Informacije dostavljene nakon roka nijesu uvrštene u Analizu.

Nakon prikupljanja svih podataka i informacija pripremili smo [Analizu o finansijskom aspektu Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju OSI](#), koja sadrži analitički osvrt na postojeći zakonski okvir profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja osoba s invaliditetom. Analiza obuhvata domaći i najrelevantniji međunarodno pravni i strategijski okvir, posebno u segmentu obaveza i garancija prava na zapošljavanje osoba s invaliditetom, ali i primjenu i poštovanje politika u praksi. Poseban odjeljak je posvećen posebnim doprinosima za zapošljavanje OSI, posebno u finansijskom segmentu i u tom kontekstu statusu Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom. Analiza sadrži i preporuke za unaprjeđenje zakonodavnog okvira i procesa planiranja, raspodjele, utroška i kontrole budžeta u segmentu posebnih doprinosa za zapošljavanje, odnosno mjera profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja OSI. Po jedan štampani primjerak Analize dostavljen je IA, MiF, Poreskoj upravi, DRI, Zavodu za zapošljavanje Crne Gore, Fondu za profesionalnu rehanilitaciju, kao i instituciji Ombudsmana.

U Zakona o budžetu za 2020. povećan je iznos za organizacioni kod Fond za profesionalnu rehabilitaciju na 8.300.000,00€, čime je iznos za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje uvećan za 2.300.000€ u odnosu na prošlogodišnji, što je bila jedna od ključnih preporuka UMHCG.

Upućena je Inicijativa i **Državnoj revizorskoj instituciji** (DRI) da u godišnjem planu revizije uvrste kontrolu uplata posebnih doprinosa za zapošljavanje OSI, i svrhu utroška sredstava. Početkom jula smo dobili odgovor da su **usvojene preporuke** i da će kroz

planiranje revizije Završnog računa budžeta u narednoj godini posebno obratiti pažnju za zapošljavanje OSI, odnosno uplatu posebnih doprinosa od strane svih subjekata.

U maju je započeta komunikacija s TV Vijesti u cilju realizacije **emisije studijskog karaktera**, pa su tako **25. juna** u emisiji „Reflektor“ na TV Vijesti, s voditeljkom Aleksandrom Mudrešom, gosti u studiju bili: ispred UMHCG **Marina Vujačić**, ispred Saveza slijepih Crne Gore **Goran Macanović**, ujedno i kao predsjednik Savjeta Fonda, ispred Ministarstva finansija generalni direktor za budžet **Bojan Paunović** i ispred ZZZCG **Gracijela Rakonjac**. Predstavnici MRSS se nijesu odazvali za učešće u emisiji. Emisija je dostupna na linku: <https://bit.ly/30CQeI3>.

21. juna organizovan je **okrugli sto** na temu *Posebni doprinosi za zapošljavanje OSI*, u hotelu Hilton u Podgorici. Na okruglom stolu, u uvodnom dijelu, su govorili: **Marina Vujačić**, izvršna direktorica UMHCG, **Bojan Paunović**, generalni direktor za državni budžet u Ministarstvu finansija, **Ivana Jovanović**, državna revizorka, rukovoditeljka odjeljenja za vršenje revizije uspjeha ispred Državne revizorske institucije, i **Ana Đurnić**, istraživačica javnih politika u Institutu alterativa. **Ivana Bogdanović** je ispred UMHCG, predstavila rezultate Analize o finansijskom aspektu Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju OSI. Na okruglom stolu je prisustvovalo više od 60 učesnika. Detaljnije na linku: <https://bit.ly/2JyZx4B>. U okviru ove aktivnosti izrađen je i storytelling video koji je dostupan na sljedećem linku: <https://bit.ly/2JrWOLA>

Nakon realizacije projekta u julu je prilikom zasijedanja Skupštine (Deveta sjednica I redovnog zasijedanja) **poslanica Sanja Pavićević (DPS) postavila poslaničko pitanje ministru Kemalu Purišiću** o broju zaposlenih osoba s invaliditetom u Vladi i ministarstvima, a kako je navela inspiracija za poslaničko pitanje je proistekla iz UMHCG projekta odnosno aktivnosti sprovedenih u proteklim mjesecima, konkretno se pozivajući na nalaze Analize. Sjednica je dostupna na linku <https://youtu.be/PgUr83Hn4x8> (pitanje i odgovor dostupni u dijelu snimka 8:24:44 časova)

Projekat je podržan kroz Program malih grantova u okviru projekta "Money Watch-Civilno društvo, čuvar budžeta", koji sprovodi Institut alternativa u saradnji s Institutom za javne finansije iz Zagreba i NVO Novi horizonti iz Ulcinja, a uz podršku Evropske unije i kofinansiranje Ministarstva javne uprave. Članovi monitoring tima iz IA su tokom monitoring posjete UMHCG konstatovali da se projekat sprovodi u skladu s planom realizacije, kao i da nijesu konstatovane neusaglašenosti. Projekat je uspješno završen 30. juna, pa je završni izvještaj s pratećom dokumentacijom donatoru podnesen 23. jula i isti je odobren nakon čega je uplaćena i poslednja rata, bez dodatnih zahtjeva od donatora, a u decembru smo od nezavisnog evaluatora zamoljeni da popunimo elektronski upitnik o iskustvima u realizaciji projekta što smo i učinili.

...

Na zahtjev **Unije poslodavaca** kojim je od Vlade – Savjeta za konkurentnost – zatraženo da se smanji stopa posebnih doprinosa sa sadašnjih 20% od prosječne zarade u Crnoj Gori u godini koja prethodi uplati posebnih doprinosa i izmjeni kvotnog sistema zapošljavanja – smanjenjem procenta za poslodavce koji imaju preko 50 zaposlenih, UMHCG i Savez slijepih su uputili zajedničko reagovanje koje je dostupno na linku <http://bit.ly/2JO1RVq>, a na koje Unija nije odgovorila, ali je isto saopštenje ponovila u decembru. Na sjednici Savjeta za brigu o osobama s invaliditetom održanoj 31. jula, Savjet je predložio Vladi da ne prihvati ovu inicijativu Unije, dok su 5. septembra članovi Savjeta, na zahtjev Ministarstva rada i socijalnog staranja, imali sastanak s predstavnicom Unije, **Suzanom Radulović** na kojem su razgovarali o predmetnoj inicijativi. Inicijativa opet nije dobila saglasnost, dok je ministar rada i socijalnog staranja insistirao na kompromisnom rješenju. Shodno tome, članovi Savjeta su tražili dodatni razgovor s predstavnicom Unije koja se nije izjasnila o daljem toku pregovora, tako da je sastanak zaključen bez postizanja bilo kakvog dogovora.

PRESS TO WORK – KLIKNI I PRO(RADI)!

23. jula smo u saradnji s **Televizijom Vijesti** započeli realizaciju devetomjesečnog projekta *PRESS TO WORK – KLIKNI I PRO(RADI)* (link: <http://tiny.cc/uf74bz>) čija je ključna svrha da doprinese unaprjeđenju mogućnosti za zapošljavanje osoba s invaliditetom (OSI). U projektu su planirane sljedeće **aktivnosti**: Osnovna obuka za rad na računaru (Microsoft Office, Internet, Računarska mreža); Napredna obuka za rad na računaru (Word Press, Joomla, programi za pripremu i obradu slike i videa); Obuka za odnose s javnošću; Obuka za marketing; Zapošljavanje najmanje tri učesnika projekta; Sprovođenje Servisa za zapošljavanje; Praćenje zaposlenih OSI i promocija značaja zapošljavanja OSI; Medijska kampanja (društvene mreže, portal www.disabilityinfo.me, partnerski medij: TV emisije, pisani i video sadržaji).

S TV Vijesti je potpisan **ugovor o realizaciji projekta** i izrađen je plan obuke, odnosno detaljni mjesečni plan sprovođenja projekta, a održavaju se po potrebi i redovni sastanci. TV Vijesti su izradile vizuelni identitet projekta, koji obuhvata logo i opšti vizual.

25. jula smo raspisali **javni poziv** (link: <http://tiny.cc/ikm89y>) za osobe s invaliditetom da se prijave za učešće u pomenutim aktivnostima. U toku roka prijavili su se sljedeći kandidati/kinje: **Marina Đurović, Dalida Rastoder, Željko Miličić, Ivan Čović, Ambroz Nikač, Ahmat Murić i Dragana Uskoković**. Uz provjeru s predstavnicom ZZZCG Vericom Popović, zainteresovani kandidati/kinje, osim Dragane Uskoković, koja nije prijavljena na evidenciji, su ispunjavali uslove u skladu s *Operativnim priručnikom za sprovođenje projekata zapošljavanja lica sa invaliditetom – jul 2019*, pa je donesena odluka da će svi koji ispunjavaju uslove učestvovati u pomenutom projektu.

U periodu od 29. avgusta do 3. decembra su održana tri sastanka s predstavnicom ZZZCG **Vericom Popović** radi kontrole realizacije projekta. Ovim sastancima su prisustvovala koordinatorka projekta **Aleksandra Pavićević** i asistentkinja **Ivana Bogdanović**, koje su predstavile dosadašnje preduzete aktivnosti u cilju realizacije istog.

U okviru aktivnosti pripreme za zapošljavanje nabavljeno je šest lap-topova od kojih je jedan s instaliranim govornim programom, kao i laser (Universal versa laser) koji će koristiti polaznici obuke i zaposleni.

18. septembra je započela osnovna obuka za rad na računaru koja se održavala jednom nedeljno u trajanju od 3 časa na Univerzitetu Mediteran, a završena je 30. oktobra i ukupno su održana 24 časa. Predavač na obuci je bila **Marija Racković**, angažovana od strane TV Vijesti, po zanimanju novinarka, koja ima iskustvo u informatičkim tehnologijama i inovacijama. Učesnici projekta su imali priliku da uče o Wordu i računarskoj pismenosti, Excelu, pisanju motivacionih pisama i CV-a, pravljenje saopštenja. Obradili su Power point, ali i vještine njegove prezentacije u javnosti. Savladali su program za snimanje, obradu i montažu videa Kinemaster.

6. novembra je započeta **napredna obuka za rad na računaru**, koja će se održavati jednom nedjeljno (utorkom) u trajanju od tri časa. Predavač na obuci je **Blažo Veljović** koji je angažovan od strane TV Vijesti i po zanimanju je grafički dizajner. Angažovano osoblje na projektu je izvršilo monitoring posjete realizacije aktivnosti i tom prilikom su utvrdili da jednom od polaznika obuke nije pristupačan kompjuter zbog prirode oštećenja, već je potrebno da mu se omoguće razumna prilagođavanja koja se odnose na nabavku dodatne računarske opreme u vidu asistivnih tehnologija za lakše korišćenje računara. Takođe su utvrdili da je i polaznicima obuke potrebno kupiti dodatnu opremu – miševe, pa smo u vezi s tim obratili Zavodu za realokaciju dijela potrebnih sredstava, koji je odobren.

Fotografije s obuka su dostupne na sljedećem linku: <http://tiny.cc/rff8dz>.

Dodatno je razvijen **Servis za zapošljavanje** na način što je izrađen obrazac za zapošljavanje na kome će se nalaziti informacije o kvalifikacijama OSI, a na osnovu kojeg se razvija **baza podataka o korisnicima**. Ova baza izrađuje se s ciljem unaprjeđenja komunikacije i saradnje između korisnika, UMHCG i poslodavaca i adekvatnijeg praćenja

ponude i tražnje, kompetencija OSI i potrebnih obuka, odnosno usavršavanja. Na portalu Disabilityinfo a kasnije i na portalu Vijesti objavljen je poziv za OSI za uslugu Servisa <http://tiny.cc/i08sfz>. Za ovu uslugu se do sada prijavilo **devet korisnika s invaliditetom** koji su zainteresovani da saznaju više o pravima iz oblasti zapošljavanja, istakli su koje kurseve/obuke bi voljeli da pohađaju, gdje bi voljeli da odrade praksu, kao i gdje bi voljeli da se zaposle. Usluga je pružena dostavljanjem publikacije o zapošljavanju i smjernice za pravo na subvencije koju je izradilo Udruženje. Takođe im je dostavljen Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju LSI. Uporedo su im dostavljene i informacije o trenutnim mogućnostima za pohađanje kurseva/obuke.

Pored ove usluge za OSI, takođe, razvijen je **obrazac za poslodavce** i na portalu *Disabilityinfo* objavljen je poziv <http://tiny.cc/678sfz> da se obrate ukoliko su zainteresovani da se upoznaju sa zakonima iz oblasti rada i zapošljavanja osoba s invaliditetom, mogućnostima i prednostima zapošljavanja OSI, i za omogućavanje povezivanja s korisnicima odgovarajućeg stručnog i obrazovnog profila.

23. septembra sklopili smo **ugovor o radu** s Ambrozom Nikačem na radnom mjestu programski asistent u Programu za zapošljavanje i razvoj ljudskih resursa, dok smo 23. decembra, s periodom važenja ugovora na pet mjeseci, zaposlili sve ostale učesnike, iako je u toku realizacije projekta planirano da zaposlimo najmanje troje učesnika. Ovakva odluka je donesena kako bi svi učesnici unaprijedili svoja praktična znanja i vještine, odnosno kako bi dobili šansu da nakon sticanja znanja zadrže zaposlenje.

23. oktobra i 3. decembra Zavodu za zapošljavanje Crne Gore poslali smo prvi i drugi izvještaj o napretku, s pratećom dokumentacijom, a na zahtjev i dopunu dokumentacije.

OSIGURAJ USLOVE SEBI!

31. jula je potpisan ugovor za realizaciju projekta *OSIguraj uslove sebi!* (link: <http://tiny.cc/9xa5bz>) čija je ključna svrha promociju i doprinos boljim uslovima rada, zaštite i zdravlja na radu za osobe s invaliditetom na teritorije Crne Gore. Planirane su sljedeće aktivnosti: Izrada i distribucija **Informatora** za poslodavce i OSI o mogućim neophodnim mjerama i aktivnostima zaštite i zdravlja na radu, smanjenja progresije invalidnosti i rizika od dodatnih tjelesnih i/li mentalnih oštećenja zaposlene OSI, te mjerama afirmativne akcije i motivacije OSI; Izrada **internih procedura i mehanizama zaštite i zdravlja na radu** za zaposlene OSI u UMHCG i model takve procedure koji će se ponuditi svim poslodavcima koji imaju zaposlene OSI; Sprovođenje **edukacija poslodavaca** (menadžera i izvršnog osoblja) i **Izvođača profesionalne rehabilitacije** o neophodnim uslovima rada, zaštite i zdravlja na radu za zaposlene OSI; Usluge **psihologa, fizioterapeuta i radnog terapeuta** za zaposlene OSI i osobe bez invaliditeta. Aktivnosti će pratiti redovna medijska kampanja koja uključuje aktivnosti promocije na društvenim mrežama i u drugim medijima, redovne najave i izvještavanje o sprovedenim aktivnostima, izradu vizuelnog identiteta projekta: promotivne materijale, brošure, letke, storytelling video, tekstove OSI o individualnim iskustvima zaštite i zdravlja na radu, i organizacija okruglog stola. Projekat će trajati do 30. marta 2020.

Izrađen je vizuelni identitet projekta, koji obuhvata logo i četiri vizuala, opšti i tri vizuala za ključne aktivnosti.

U cilju smanjenja stresa i stresnih situacija, procjene rizika i adekvatnog suočavanja s kriznim situacijama, očuvanja trenutnog stanja organizma, odnosno smanjenja progresije oštećenja za zaposlene OSI ali i osobe bez invaliditeta u UMHCG angažovali smo tim stručnjaka koji će, u skladu s prethodnim procjenama i potrebama, pružati zaposlenima usluge, i to:

- **Usluge fizioterapeuta** – za 10 zaposlenih UMHCG po osam tretmana i jednu grupnu vježbu, koje će pružati **Aleksandar Brajković**.

- **Usluge grupnih psiholoških seansi** – šest grupnih seansi za 14 zaposlenih UMHCG, i šest **individualnih seansi** za devet zaposlenih. Za ovu uslugu smo angažovali psihološkinju **Julijanu Cicović Maslovar**.

Usluge su pružane tri mjeseca i to u periodu od 1. oktobra do 31. decembra.

U cilju realizacije aktivnosti **angažovanje radnog terapeuta za zaposlene UMHCG**, izvršna direktorica, Marina Vujačić i Aleksandra Pavićević, asistentkinja na projektu su 23. oktobra održale inicijalni sastanak s predstavnicima izvođača profesionalne rehabilitacije - **Društvom za zapošljavanje, obrazovanje odraslih, organizovanje i izvođenje profesionalne rehabilitacije ZOPT**. Na sastanku je razgovarano o sprovođenju aktivnosti iz oblasti zaštite i zdravlja na radu i o mjerama i aktivnostima koje se sprovode u skladu sa Zakonom o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom (član 12), na osnovu čega smo došli do zaključka da je u aktivnost potrebno uključiti i **Zavod za zapošljavanje Crne Gore** na način što će se s njima uspostaviti saradnja na izvođenju aktivnosti projekta. Povodom toga je UMHCG uputilo Zavodu **inicijativu** za zakazivanje sastanka, koji je održan 7. novembra. Na sastanku je dogovorena realizacija mjere 12 - *Praćenje lica sa invaliditetom na radnom mjestu, nakon zaposlenja*, koju će sprovoditi ZOPT, pa je nakon dostavljenih rješenja od strane Zavoda, na upućene zahtjeve za uključivanje u mjere profesionalne rehabilitacije, šest zaposlenih u UMHCG upućeno u ponovno sprovođenje ove mjere, dok je četvoro zaposlenih po prvi put uključeno u mjere profesionalne rehabilitacije. Zaposleni, koji su uključeni po prvi put u mjere u profesionalne rehabilitacije, do kraja decembra prošli su **mjeru 1** u okviru koje su obavili razgovore sa savjetnikom/com za rehabilitaciju, doktorom/icom medicine rada i psihologom/škinjom, dok su zaposleni koji prolaze **mjeru 12** imali sastanak sa savjetnicom za profesionalnu rehabilitaciju radi evaluacije rada, odnosno uticaja invalidnosti na radni proces i radnu efikasnost. O evaluaciji rada zaposlenih je sa savjetnicom razgovarala i izvršna direktorica UMHCG.

S obzirom na to da je aktivnost **izrada internih procedura i mehanizama zaštite i zdravlja na radu za zaposlene OSI u UMHCG i drugim poslodavcima zainteresovanim za saradnju na projektu** planirana u periodu I - III mjeseca realizacije projekta (30. jula 2019. - 30. oktobra 2019), UMHCG je uputilo Komisiji za raspodjelu sredstava za projekte nevladinih organizacija u oblasti zaštite i zdravlja na radu **obavještenje** o izmjeni dijela aktivnosti projekta u kojem predlažemo da se, radi temeljnog i kvalitetnijeg sprovođenja projekta, realizacija navedene aktivnosti produži do kraja V mjeseca, tj. do 30. decembra 2019. s ciljem kvalitetne izrade procedura.

U cilju realizaciji aktivnosti sprovođenje **edukacija poslodavaca** (menadžera i izvršnog osoblja) **i izvođača profesionalne rehabilitacije** o neophodnim uslovima rada, zaštite i zdravlja na radu za zaposlene OSI prvi trening je organizovan **6. decembra** u hotelu Ramada u Podgorici i prisustvovalo mu je ukupno 17 učesnika (5 predstavnika poslodavaca i 12 predstavnika izvođača profesionalne rehabilitacije), dok je drugi trening organizovan **16. decembra** u hotelu Franca u Bijelom Polju i prisustvovalo mu je ukupno 20 predstavnika poslodavaca. Cilj treninga je bio da se poslodavci i izvođači profesionalne rehabilitacije detaljnije upoznaju s uslovima rada, zaštite i zdravlja na radu OSI, odnosno kako da kreiraju mogućnosti za adekvatne uslove rada za osobe s invaliditetom, zaštitu i zdravlje na radu, te mjere smanjenja progresije invalidnosti i štetnih posljedica po zdravlje. Takođe, s poslodavcima i izvođačima profesionalne rehabilitacije je razgovarano o tome kako da obezbijede radnu produktivnost i veću zainteresovanost za ostvarivanje organizacionih ciljeva i programa, potrebu ulaganja i sprovođenje mjera za adekvatnije uslove rada, kako da obezbijede pozitivniju radnu atmosferu, a sve u cilju zadržavanja zaposlenja i napredovanja u poslu zaposlene OSI. Zaključeno je da su poslodavcima, izvođačima profesionalne rehabilitacije i osobama s invaliditetom neophodne **edukacije i savjetovanja** u cilju stvaranja mogućnosti za zapošljavanje osoba s invaliditetom, ravnopravniji tretman na tržištu rada i stvaranje adekvatnih uslova za obavljanje posla, sticanje vještina, napredovanje u poslu i primjenu mjera profesionalne rehabilitacije i zaštite i zdravlja na radu. S druge strane, naflašeno je da je neophodno više promovisati radne mogućnosti, sposobnosti i učinke OSI, a ne samo obaveze i mogućnosti poslodavaca. Trening su održali izvršna direktorica UMHCG **Marina Vujačić** i

izvršni direktor Saveza slijepih Crne Gore **Goran Macanović**. Više detalja o radionicama i fotografije su dostupni na sljedećim linkovima: Najave treninga: <https://bit.ly/2YuEkQy>; <https://bit.ly/2F7e0Tu>; Fotografije: <https://bit.ly/2SDFEiU> i Izvještaj nakon sprovedene radionice: <https://bit.ly/2PAXmBO>

11. decembra Ministarstvu rada i socijalnog staranja poslali smo **periodični izvještaj** o finansiranju projekta/programa u periodu od 30.7.2019. do 30.11.2019, s pratećom dokumentacijom.

OBUKE za zaposlene UMHCG

U avgustu je izrađen *Program obuka za zaposlene UMHCG* koji sadrži nazive obuka, trajanje i izvođače dok će program svake pojedinačne obuke, uključujući pod teme, metode izvođenja, potrebne resurse, prostor, vrijeme izvođenja obuke i trajanje, biti dalje razvijen od strane angažovanih trenera.

Tako je obuka za: Google kalendar održana 9. septembra u prostorijama UMHCG- a, gdje su se zaposleni edukovali o upotrebi istog za planiranje obaveza. Obuku je održala Marina Vujačić, a nakon njenog izvođenja i praktične primjene sve redovne obaveze kreiraju se u kalendaru radi adekvatnijeg planiranja, praćenja i poštovanja rokova.

18. jula u prostorijama UMHCG Marina Vujačić i Milenko Vojičić imali su **sastanak s predstavnicima JU Centra za profesionalnu rehabilitaciju**, Milom Paunovićem, direktorom, i Alminom Hasovićem, službenikom ove javne ustanove. Na sastanku je razgovarano o aktivnostima UMHCG, s posebnim naglaskom na Program za zapošljavanje i razvoj ljudskih resursa, dogovorena je dalja saradnja s Centrom na način što će UMHCG uputiti Program raspoloživih obuka koje može ponuditi Centru, kao i o potpisivanju Memoranduma o saradnji, čiji inicijalni tekst će uputiti UMHCG.

PROGRAM ZA SAMOSTALNI ŽIVOT

SASTANCI S POTPREDSJEDNICIMA Vlade

Nakon održane sjednice **Savjeta za brigu o licima sa invaliditetom** i nemogućnosti uspostavljanja konkretnih dogovora na nivou ministarstava, a na inicijativu Milenka Vojičića održana su dva sastanka s potpredsjednicima Vlade **Milutinom Simovićem** i **Zoranom Pažinom**. Sastancima je prisustvovao i ministar Kemal Purišić sa saradnicima, a ispred NVO prisutni su bili članovi Savjeta. Na sastancima, od kojih je drugi održan u prostorijama UMHCG-a, je bilo riječi o usvajanju novog Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom i razlozima za stavljanje oznake Interno na *Analizu o mogućnostima izdvajanja Fonda kao posebnog pravnog lica*, zahtjevima za licenciranjem NVO, finansiranju projekata OOSI iz državnog budžeta, uslovima za ostvarivanje prava iz oblasti socijalne zaštite i dr. Bilo je riječi i o dodjeljivanju prostora UMHCG-u od strane države, nakon čega je mapiran prostor koji su zaposleni UMHCG-a obišli, a nakon idejnog rješenja arhitekta, dostavili smo svoje komentare i zahtjeve za prostor, koji su prihvaćeni i po njima izrađen projekat unutrašnjeg prostora. Nakon dodatnih konsultacija i odluke da se procedura sprovede internom nabavkom, pozvani su izvođači radova za realizaciju projekta a radovi su završeni u novembru, dok je ugovor o korišćenju prostora potpisan u oktobru na period od pet godina. UMHCG se u novi prostor uselilo u decembru.

Nakon ovih sastanaka formirana je **Radna grupa za izmjene Pravilnika o medicinskim indikacijama za ostvarivanja prava iz oblasti socijalne zaštite**, a UMHCG je, zajedno s drugim partnerskim organizacijama, podržalo Gorana Macanovića, izvršnog direktora Saveza slijepih Crne Gore, za učešće u Radnoj grupi. Nastavljen je i rad na **Nacrtu Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju OSI**, a na zahtjev Delegacije EU u

Podgorici je dostavljena informacija o ponovnom početku rada Radne grupe, koji je Evropskoj komisiji upućen na mišljenje u novembru 2019. Prije slanja Zakona EK Milenko Vojičić je na sjednici Savjeta za brigu o OSI bio uzdržan prilikom glasanja o predlogu Zakona, zbog neuvažavanja zahtjeva OOSI u dijelu transparentnosti sredstava Fonda.

U cilju informisanja o dosadašnjim ishodima dogovorenih aktivnosti **Milenko Vojičić se 11. septembra sastao s potpredsjednikom Simovićem**, na kojem su razgovarali o toku svih dogovorenih aktivnosti s prva dva sastanka.

1. novembra 2019. održana je 37. sjednica Savjeta za brigu o osobama sa invaliditetom. U ime UMHCG-a prisustvovao je **Milenko Vojičić**, član Savjeta i **Aleksandra Pavićević** kao asistentkinja. Pored ključne tačke dnevnog reda koja se odnosila na Nacrt zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju LSI raspravljano je i o Rang listi potencijalnih članova Savjeta za brigu o OSI, uz istaknutu neprihvatljivost da član Savjeta bude neko ko nije OSI i nije predstavnik OOSI; zatim neprimjernim pojavama u načinu raspodjele sredstava za projekte NVO i istaknuto da je neprihvatljivo da veliki dio sredstava koja su namijenjena projektima u oblasti zaštite OSI dobijaju NVO koje nijesu OOSI i nemaju iskustva i ekspertizu ovoj oblasti. Takođe, na Sjednici je jedna od tema odnosila se na uvođenje novčane participacije korisnika za usluge u zajednici. O ovim temama nijesu doneseni zaključci, ali je dogovoreno da se o tome razgovara na sjednici novog saziva Savjetu.

Usluga personalne asistencije – Zavod za zapošljavanje

U okviru Konkursa za izvođenje javnih radova Zavoda za zapošljavanje Crne Gore odobreno je pružanje *personalne asistencije za 5 mladih s invaliditetom*. Predviđeno je pružanje asistencije po principu 1 na 1, s tim što korisnici sami određuju satnicu, kao i kada i u kom trenutku im je usluga potrebna.

Usluga se pružala aktivnim osobama s invaliditetom koji su korisnici ili članovi UMHCG-a, prvenstveno Studentske savjetodavne kancelarije, shodno prioritetima i raspoloživim finansijskim sredstvima, i to u periodu 6. maj - 6. septembar 2019.

Usluga personalne asistencije i aktivnosti Mobilnog tima – Glavni grad i Crveni krst

U februaru je Glavni grad posredstvom Crvenog krsta nastavio s pružanjem **usluge personalne asistencije** za osobe s invaliditetom. Kroz ovaj projekat obezbijedena je personalna asistencija za dvije korisnice usluga UMHCG-a do kraja 2019.

UMHCG je zbog adekvatnog pružanja usluge u februaru organizovalo jednodnevni trening za potencijalne korisnike usluge, personalne asistente, predstavnike Crvenog krsta i Glavnog grada. Treneri na treningu su bili Marina Vujačić i Milenko Vojičić.

18. decembra smo imali sastanak sa Crvenim krstom i dogovoreno je da se usluge personalne asistencije nastavi i u 2020. za iste korisnice, a poslali smo im i predlog još jednog korisnika koji bi mogao biti odabran za personalnu asistenciju kroz ovaj program, ali isti nije prihvaćen već je Crveni krst odlučio da za korisnike odabere predložene OSI kojie su u aktivnosti Mobilnog tima uključene na predlog Centra za socijalni rad.

U aprilu su započete aktivnosti *Mobilnog tima – medijacija u zajednici za OSI*, koji se sastoji od psihologa, sociologa, i angažovane osobe iz menadžmenta UMHCG-a. Za osobu koja je angažovana iz menadžmenta Crveni krst se, ugovorom koji je potpisan, obavezao da isplaćuje mjesečne troškove za putovanja ili dio zarade u iznosu od 100,00€. Mobilni tim imao je zadatak da obiđe korisnike usluga UMHCG-a, koji su u slabijem imovnom stanju, a koje je predložio menadžment, te da tokom posjeta utvrdi stanje u kome korisnici žive, kao i koje usluge u zajednici su im potrebne. Prethodno, u toku februara i marta, je održano više sastanaka s Glavnim gradom i Crvenim krstom, na kojima smo dali predloge i opise zadataka mobilnog tima. U okviru ovog projekta do kraja decembra obuhvaćen je 21 korisnik/ca usluga UMHCG-a, kod kojih su organizovane inicijalne posjete. Ishod posjeta je taj da će se usluge monitoring tima nastaviti i u 2020. u smislu pružanja usluga fizioterapeuta, psihološke

podrške, pomoći u hrani i higijeni, jednokratnoj novčanoj pomoći za korisnike koji su izrazili potrebu za tom vrstom podrške, a pružaće se za 19 korisnika.

OMLADINSKA POLITIKA JE I MOJA POLITIKA

U januaru je nastavljena realizacija projekta *Omladinska politika je i moja politika!* podržanog od strane Ministarstva sporta i mladih (<http://tiny.cc/p2uw5y>) čija je ključna svrha da podrži i osnaži učešće mladih s invaliditetom u procesima donošenja odluka, kreiranju politika i njihovom sprovođenju na teritoriji Crne Gore. Projektom je planirana organizacija **tri radionice** za mlade s invaliditetom o procesima učešća u donošenju odluka i omladinskom aktivizmu u svakoj od regija; **Škola samostalnog života** za 10 mladih s invaliditetom; pružanje **psihološkog savjetovanja**, **dvije radionice** za omladinske radnike/ce o izjednačavanju mogućnosti za učešće mladih s invaliditetom i sprovođenje aktivnosti **medijske kampanje**.

U periodu 30. januara – 15. aprila organizovane su **radionice o procesima učešća u donošenju odluka i omladinskom aktivizmu u Herceg Novom, Nikšiću i Bijelom Polju**, kojima je prisustvovao 51 učesnik/xa. Cilj radionice je bio upoznati mlade s invaliditetom s prednostima samostalnog i podržanog življenja i aktivnostima koje sprovodi UMHCG u cilju punog i efektivnog učešća i uključenosti u sve sfere društvenog života osoba s invaliditetom, te podsticanje i osnaživanje i osamostaljivanje mladih s invaliditetom kroz unaprjeđivanje vaninstitucionalnih oblika podrške osoba s invaliditetom. Mladima s invaliditetom su prezentovani različiti modeli učestvovanja u procesima donošenja odluka: od formalnog učešća u procesu vlasti i javnih poslova, učešća u radnim grupama i tijelima koje formiraju nacionalne i/li lokalne vlasti, do javnih rasprava, konsultacija ili djelovanja u NVO, ili drugim vidovima udruživanja mladih. Izvještaj je dostupan na linku: <http://tiny.cc/uazw5y>;, a fotografije na linku: <http://tiny.cc/9avw5y>.

U periodu 22 – 25. februara organizovana je **Škola o samostalnog života** u hotelu Palmon Bay u Igalu. Nakon raspisanog javnog poziva za učešće u Školi za 10 mladih s invaliditetom (<http://tiny.cc/tayw5y>), koliko je i bilo predviđenom projektom, prijavilo se ukupno njih 14 što govori da je broj zainteresovanih bio veći od broja raspoloživih mjesta. UMHCG nije željelo da isključuje četvoro mladih s invaliditetom, već je prihvatilo sve prijave iz razloga što su svi prijavljeni ispunjavali kriterijume, a što se uklopilo u budžet projekta. Školu su otvorili **Nenad Koprivica**, direktor za mlade u MSM i **Aleksandra Pavićević** iz UMHCG, a tokom njenog trajanja obrađeno je 10 tema. U školi su učesnici imali priliku da se upoznaju s filozofijom samostalnog života, uslugama podrške za život u zajednici, kako onim definisanim u crnogorskom zakonodavstvu, tako i onim koje prepoznaje međunarodna praksa, principima samostalnog življenja, samostalnom kretanju, uticaju porodice, medija i društva na odnos prema invaliditetu i važnosti samoprihvatanja i prihvatanja oštećenja, te drugim temama važnim za samostalno življenje. Predavači na Školi su bili **Marina Vujačić**, aktivistkinja za ljudska prava OSI, **Milenko Vojičić**, predsjednik Skupštine UMHCG –a, **Andela Radovanović**, programska menadžerka UMHCG-a, **Goran Macanović**, direktor Saveza slijepih Crne Gore i **Andrijana Nikolić** predsjednica Udruženja multiple skleroze Crne Gore.

Učesnici Škole, izrazili su ogromno zadovoljstvo zbog prilike da učestvuju u ovakvoj aktivnosti i nadu da će i u budućem periodu imati priliku da učestvuju u sličnim aktivnostima.

Izvještaj nakon sprovedene Škole dostupan je na linku <http://tiny.cc/0bv5y>, dok su fotografije: dostupne na linku <http://tiny.cc/7evw5y>.

U okviru projekta snimljena je i video poruka s **Džudit Hjuman, aktivistkinjom za prava osoba s invaliditetom u Americi i savjetnicom za prava OSI u kabinetu tadašnjeg predsjednika Amerike Baraka Obame**. Ona je poručila mladima s invaliditetom da vjeruju u sebe, da nastave da rade na cross-disability način, da se fokusiraju na kreiranje snova, ali i da budu aktivni u borbi za svoja prava – da uče kako da rade na politikama, ne prihvataju “ne” za

odgovori da uvijek traže načine kako da to “ne” postane “da”. Video – poruka je dostupna na linku: <http://tiny.cc/7xyw5y>. Poruka je na kraju titlovana na naš jezik od strane UMHCG-a.

15. aprila je započeta aktivnost **pružanje psihološkog savjetovanja** u cilju osamostaljivanja za pet mladih s invaliditetom, koja je trajala do kraja maja. Pružena je po jedna individualna psihološka seansa nedeljno u trajanju od dva mjeseca, ukupno 50 individualnih seansi. Za potrebe ove aktivnosti angažovana je psihološkinja Julijana Cicović Maslovar koja već ima iskustva u radu s osobama s invaliditetom.

U maju smo u okviru projekta izradili liflet „Omladinska politika je i moja politika!“ <http://tiny.cc/rmix7y>. Cilj je da informišemo mlade s invaliditetom o novom Zakonu o mladima, omladinskom aktivizmu, učešće u različitim aktivnostima. U okviru projekta, takođe, je urađen storytelling, koji je dostupan na sljedećem linku: <http://tiny.cc/2efz8y>

23. maja i 6. juna u Svečanoj Sali Pravnog fakulteta UCG su organizovane **radionice s omladinskim radnicima/cama o izjednačavanju mogućnosti za učešće mladih s invaliditetom**. Cilj radionice je bio da se omladinski radnici/ce detaljnije upoznaju s pravima i mogućnostima mladih s invaliditetom, odnosno kako da kreiraju više mogućnosti za njihovo učešće u aktivnostima svojih organizacija. U radionicama je učestvovalo ukupno 22 učesnika/ca, koji su dobili informacije o modelima pristupa invaliditetu, s posebnim naglaskom na model zasnovan na ljudskim pravima, terminologiji i načinima izjednačavanja mogućnosti za učešće mladih s invaliditetom u svim važnim aktivnostima i procesima. Treneri su bili **Marina Vujačić**, izvršna direktorica UMHCG-a i **Goran Macanović**, izvršni direktor Saveza slijepih Crne Gore. Izvještaj nakon sprovedenih radionica dostupan je na linku: <http://tiny.cc/wzrx7y>, dok su fotografije dostupne na linku: <http://tiny.cc/c9ix7y>

Projekat je završen 17. juna i realizovane su uspješno sve predviđene aktivnosti. 25. aprila Komisiji za raspodjelu sredstava za projekte, odnosno programe nevladinih organizacija poslali smo kvartalni narativni i finansijski izvještaj realizovanih aktivnosti projekta u periodu od 17.12.2018. do 16.4.2019, s pratećom dokumentacijom, dok je završni izvještaj predat 9. jula, a isti je odobren od strane MSM. U septembru nam je upućen dodatni zahtjev da popunimo kratak izvještaj o realizaciji projekta. Pomenuti izvještaj je popunjen i dostavljen MSM, nakon čega smo dobili informaciju da je poslat Ministarstvu javne uprave kao primjer dobro realizovanog projekta i kvalitetnog izvještavanja.

...

UMHCG je u oktobru, na poziv drugih organizacija, potpisalo zajedničku inicijativu, koju je pokrenula NVO Aktivna zona s Cetinja, za osnivanje **Krovne organizacija mladih i za mlade** definisane u skladu sa Zakonom o mladima, a kasnije prisustvovalo i inicijalnim sastancima na kojima su razvijana ključna dokumenta za osnivanje organizacije: Statut, pravilnici o radu i dr.

ZA MLADE S INVALIDITETOM, BEZ BARIJERA!

Projekat je odobren krajem novembra 2018. na osnovu Odluke o raspodjeli sredstava nevladinim organizacijama za finansiranje projekata od strane Ministarstva rada i socijalnog staranja. Međutim, Ministarstvo je i nakon Odluke insistiralo na tome da NVO prije potpisivanja ugovora moraju posjedovati licence za pružanje usluga, čak i za one projekte koji ne podrazumijevaju usluge. Nakon tri sastanka s direktorom nadležnog Direktorata G. Kuševićom, ministrom Purišićem i na kraju državnom sekretarkom V. Jelić, na kojima je u prostorijama Ministarstva rada i socijalnog staranja ispred UMHCG-a prisustvovao Milenko Vojičić, u martu 2019. je potpisan Ugovor o dodjeli sredstava za sprovođenje projekta **Za mlade s invaliditetom, bez barijera!**. Sredstva su uplaćena tek početkom maja jer su ista povučena iz budžetske rezerve, imajući u vidu da su trebala biti isplaćena u 2018. iz dijela sredstava koja se odnose na transfere NVO.

Projektom su planirane: **1. Aktivnosti podrške za OSI** u okviru koje su obuhvaćene podaktivnosti: 1.1. Obezbeđivanje psa vodiča; 1.2. Dostupan prevoz odnosno prevoz „od vrata

do vrata“; 1.3. Psihosocijalno osnaživanje OSI; zatim, u okviru aktivnosti **2. Mjesec podizanja svijesti** (aktivnosti obilježavanja Međunarodnog dana osoba s invaliditetom), planirane su podaktivnosti: 2.1. Esejsko takmičenje za OSI; 2.2. Posjeta ustanovama socijalne i dječje zaštite i obrazovanja; 2.3. TV emisija studijskog karaktera; kao i podaktivnost: 2.4. Onlajn kampanja. Planirana je i Aktivnost: **3. Medijska kampanja** koja će se sprovoditi tokom trajanja projekta. Detaljnije: <https://bit.ly/2G920BS>. Predviđeno je da projekat traje devet mjeseci ali smo 10. decembra uputili Molbu za produženje realizacije aktivnosti za mjesec dana, zaključno s 31. januarom 2020, koja je odobrena, kako bi se obuka i prenos psa vodiča - pomagača adekvatno sproveda. Takođe, nakon nabavke planirano je i sprovođenje aktivnosti TV emisija studijskog karaktera u kojoj bi se promovisala i aktivnost nabavka psa vodiča - pomagača.

28. marta obratili smo se Centru "Silver" iz Zagreba u vezi s nabavkom psa vodiča-pomagača za korisnika usluga Andriju Samardžića, imajući u vidu da je kontrolna procjena (organizovana 24. X 2018.) pokazala da kandidat ispunjava sve uslove za dobijanje psa, a Centar „Silver“ preuzeo obavezu pronalaska i školovanja odgovarajućeg psa. **9. aprila** smo dobili odgovor da je već u školovanju nekoliko pasa vodiča-pomagača između kojih rade uži izbor kako bi izabrani pas bio najbolji za korisnika. Planirana obuka za „prenos psa na korisnika“ koja bi trajala mjesec dana i koja bi se održala u Zagrebu odložena je za januar 2020, nakon što nas je **početkom septembra** korisnik Andrija Samardžić informisao da nije u mogućnosti da ide na pomenutu obuku u toku 2019, zbog njegovih ličnih i poslovnih obaveza. Nastavlja se prikupljanje novčanih sredstava za još dva psa, kroz donacije.

Aleksa Marsenić nam se obratio s molbom da se uradi inicijalna i domicilna procjena, zbog nabavke psa vodiča za njega, koja će se obaviti istovremeno kada i prenos jednog psa i kontrola korisnice D. Samardžić i njenog psa Urana.

Jedna od većih donacija za pse bila je od **Morskog dobra** Budva koje nam je za nabavku psa 22. aprila 2019, uplatilo 1.000,00€, dok je **Rotary klub Kotor** 2. avgusta organizovao humanitarno veče *Boka Cruise*, odnosno krstarenje zalivom brodom "Katica", a prikupljeni novac od krstarenja uplatio za školovanje i prenos psa u iznosu od 4.085,00€ .

22. aprila započeli smo aktivnost dostupan prevoz "**od vrata do vrata**" za korisnike kolica na teritoriji Podgorice. Do sada nam se obratilo ukupno devet korisnika kojima je potreban prevoz. Dostupan prevoz se pruža na dnevnom nivou po pozivu korisnika, najčešće su to relacije: City kvart, Blok IX - ul. Kralja Nikole 76, ul. Baku, Zagorič, SEŠ "Vaso Aligrudić", Trg Nezavisnosti, Skupština Crne Gore i druge relacije na teritoriji Podgorice o čemu se vodi evidencija vožnji u elektronskim bazama. Usluga se redovno promovise na društvenim mrežama UMHCG-a. Ova aktivnost trajaće do kraja realizacije projekta.

Nakon inicijalne komunikacije s psihološkinjom Julijanom Cicović Maslovar radi sprovođenja aktivnosti **Grupno psihološko savjetovanje** 5. juna je započeta aktivnost tj. održana prva seansa. Seanse su se održavale u prostorijama UMHCG-a jednom nedeljno u trajanju od 2.30 sata, na kojima je prisustvovalo 15 zaposlenih. Krajem septembra je završena aktivnost, a ukupno je pruženo 12 grupnih psiholoških seansi, čiji je ključni cilj poboljšanje komunikacije i interakcije i međuljudskih odnosa, odnosno lično osnaživanje učesnika/ca seansi. Nakon završene aktivnosti svi učesnici su popunili evaluacione upitnike i time istakli da su pružene psihološke seanse u značajnoj mjeri doprinijele kako ličnom osnaživanju, tako i boljoj poslovnoj komunikaciji među zaposlenima.

U okviru aktivnosti **Novembar - Mjesec podizanja svijesti o invaliditetu** sprovedene su podaktivnosti: Esejsko takmičenje za OSI, Posjeta ustanovama socijalne i dječje zaštite i obrazovanja, kao i konstantna onlajn kampanja koja podrazumjeva redovno ažuriranje društvenih mreža, objavljivanjem citata poznatih OSI koje su zaposleni UMHCG nosili na majicama na događaju povodom 18. godina i drugih vrsta informacija. **27. novembra** održana je **radionica o spini bifidi** za zaposlene u UMHCG koju je održala **Anđela Radovanović**.

Konkurs za esejsko takmičenje je objavljen 14. novembra na sajtu UMHCG (<https://bit.ly/2Lj4OPm>) i portalu DisabilityINFO.me (<https://bit.ly/33SPy2s>). Od par

pristiglih tekstova su od strane članica Komisije UMHCG koje su jednoglasno donijele odluku odabrana tri najbolja teksta. Tekstovi su potom objavljeni na portalu DisabilityINFO.me (autorke Dragane Đokić <https://bit.ly/2LkDDUJ> Anđele Miličić <https://bit.ly/2rQ30Xo> i Sandre Vukašinović <https://bit.ly/2rS4KQ1>). Dodijeljena su priznanja kao i novčane nagrade za osvojeno prvo mjesto 80.00€, za drugo mjesto 70.00€ i za treće mjesto 60.00€. Na sljedećem linku su fotografije sa dodjele priznanja i nagrada za učesnice: (<https://bit.ly/2Saz82Z>).

Podaktivnost **posjeta ustanovama socijalne i dječije zaštite** i obrazovanja započeta je 18. novembra posjetom u Resursnom centru za djecu i mlade "Podgorica", dok je 5. decembra organizovana poslednja posjeta i to JU Dnevnom centru za djecu i omladinu sa teškoćama u razvoju - Podgorica. Pored toga predstavnici UMHCG su bili u posjeti RC "1. jun", Maloj grupnoj zajednici u Bijelom Polju, Dječijem domu "Mladost" u Bijeloj i u sklopu njega Dnevnom centru za djecu s invaliditetom, kao i Resursnom centru za sluh i govor "Dr Peruta Ivanović" u Kotoru, i Zavodu "Komanski most". Fotografije svih posjeta dostupne su na sljedećem linku: <https://bit.ly/2ZC97LW>. Cilj posjeta je bio da se razmijene iskustva s korisnicima usluga koji borave u ustanovama, kao i s predstavnicima uprava i zaposlenih o samom radu ustanova i ključnim temama projekta, kao i obilazak prostorija u pomenutim ustanovama. Predstavnici UMHCG su imali veliki broj pitanja za domaćine, tako da su u neposrednom kontaktu imali priliku da saznaju više o radu ovih ustanova, dok su s druge strane predstavnici uprava imali priliku da iznesu stavove o prednostima rada ustanova, kao i izazovima koji su neophodni za bolji rad i funkcionisanje samih ustanova.

PONOSITI, RAVNOPRAVNI, UKLJUČENI

Iako je projekat zvanično započeo uplatom sredstava 6. septembra, u avgustu su započete pripreme za organizaciju događaja **Freedom Drive** („Šetnja za slobodu“) koji se svake druge godine održava u Briselu (Belgija), u organizaciji Evropske mreže za samostalni život (ENIL).

Organizovan je odlazak za Brisel za devet zaposlenih iz UMHCG-a, iako je projektom predviđeno da ide šestoro. To je omogućeno zbog putovanja kombijem UMHCG-a umjesto avionom. Na taj način aktivnost je trajala od 29. septembra do 5. oktobra (4 dana putovanja s jednim noćenjem u polasku, **(Pasau, Njemačka)**, i tri noćenja u **Briselu**, bez noćenja u povratku.

Freedom Drive je trajao tri dana (1-3. oktobra) i svaki od dana je bio praćen različitim aktivnostima. **1. oktobar je bio rezervisan za radionice na teme samostalnog življenja.** Zaposleni iz UMHCG-a su prisustvovali radionici *Razvoj kampanja na lokalnom nivou za samostalni život* ("Building a grassroots campaign for Independent Living") koju su vodili Tara Flud (Tara Flood) i Kevin Kofild (Kevin Caulfield) iz Velike Britanije. Govorili su o izazovima za donosioce odluka u razumijevanju i podršci samostalnom životu osoba s invaliditetom, o kampanji koju su vodile OSI u njihovom gradu u VB, pozivali su na promjene u oblasti prava OSI u smislu jačeg zajedničkog rada OSI u cilju deinstitucionalizacije i decentralizacije (smatraju da aktivnosti OSI treba da postoje ne samo na državnom, nego i na lokalnom nivou) i više puta su isticali saradnju, posebno OSI, radi postizanja ciljeva. Na kraju su date preporuke za razvoj politike iz ove oblasti. Radionica je bila ispraćena diskusijom i pitanjima učesnika.

2. oktobar je počeo ključnim događajem – šetnjom za samostalni život. Od Parka jubileja pa sve do Evropskog parlamenta, osobe s invaliditetom, personalni asistenti, ali i svi zainteresovani za događaj su šetali ulicama Brisela, glasno prenoseći poruke o pravima koja ih se tiču. Posebno se zaustavljalo pored evropskih institucija koje imaju ključnu ulogu u ostvarivanju prava OSI.

Istog dana je bilo organizovano **Saslušanje za slobodu** kojem predstavnici iz Crne Gore nisu prisustvovali jer naša država nije članica EU, i samim tim nema svoje poslanike u Parlamentu, ali su zato **Marina Vujačić i Anđela Radovanović** imale sastanak sa

Vladimirom Bilčikom, poslanikom u Evropskom parlamentu, predsjedavajućim Parlamentarnog odbora za stabilizaciju i pridruživanje između Evropske unije i Crne Gore. Na sastanku je bilo riječi o položaju OSI u Crnoj Gori (detalji na linku: <https://bit.ly/33k4JM>). Na kraju dana se prisustvovalo ENIL-ovoj **rođendanskoj proslavi** gdje su predstavnici iz Crne Gore imali priliku da se upoznaju i druže s drugim delegacijama iz Evrope.

Poslednji dan događaja, **3. oktobar, bio je ispraćen s tri ključne aktivnosti**. Prva je bila prisustvo na **Konferenciji o samostalnom životu**. Na događaju su, između ostalih, govornici bili Kapka Panajotova (Kapka Panayotova), predsjednica ENIL-a, Adolf Racka (Adolf Ratzka), osnivač pokreta za nezavisni život, Tara Flud (Tara Flood), članica Upravnog odbora ENIL-a i aktivistkinja za prava OSI u Velikoj Britaniji, Juka Kumpuvori (Jukka Kumpuvuori), advokat iz Finske koji radi na ostvarivanju prava OSI, Simon Ospis (Simone Aspis), direktorica organizacije koja se bavi pravima OSI iz Velike Britanije. Iz crnogorske delegacije se u diskusiji uključila **Andela Radovanović**, prenoseći iskustvo o ishodima postupaka za zaštitu od diskriminacije OSI. Druga aktivnost je bila **Generalna skupština ENIL-a** na kojoj su se obrađivala pitanja važna za ENIL (finansijski izvještaj, izvještaj o aktivnostima, plan aktivnosti i finansijski plan 2019-2020), uz uključivanje članova. Na Skupštini su bili organizovani i izbori za Bord (Upravni odbor) ENIL-a i Bord mladih. Na kraju dana prisustvovalo se sastanku **Svjetske mreže za nezavisni život** na kojem su predstavnici različitih evropskih zemalja i Japana predstavljali situaciju i probleme u svojim državama, dok smo i mi u trajanju od par minuta prenijeli iskustvo iz Crne Gore kada je u pitanju oblast deinstitutionalizacije i samostalnog života.

Jedna od projektnih aktivnosti je i **Škola samostalnog života** za osobe s invaliditetom, koja je realizovana u **Ulcinj**, u hotelu **Karisma Hotels Adriatic**, u periodu **27-31. oktobra 2019**, a prisustvovalo joj je 16 učesnika između 19 i 40 godina. Javni poziv za školu je objavljen na sajtu UMHCG-a (<https://bit.ly/2lQnjkk>) i na portalu DisabilityINFO (<https://bit.ly/2lRXWYw>), kao i na društvenoj mreži Facebook. Školu su zvanično otvorili izvršna direktorica UMHCG-a **Marina Vujačić** i predsjednik Skupštine UMHCG-a **Milenko Vojičić**, koji su istovremeno bili i treneri. Osim 10 obrađenih tema, u formi predavanja i radionica, Škola je sadržala i diskusije, rad u grupi, i gledanje filmova ("Dah života" - "The Breathe" i "Sesije" - "Sessions"), koje su, takođe, pratile diskusije.

Na kraju, s učesnicima/cama su urađene usmena i pisana evaluacija, nakon čega su im dodijeljeni sertifikati, na način što je Marina Vujačić dala povratne informacije učesnicima o njima samima i preporuke za budući rad/život. Na evaluacijama su učesnici pokazali visok stepen zadovoljstva održanom Školom. Album slika je dostupan na sljedećem linku: <https://bit.ly/2POZ8ju>.

Pripreme aktivnosti za **licenciranje usluge personalne asistencije** su počele već u septembru. Licenciranju je prethodila organizacija *Treninga o personalnoj asistenciji za stručne radnike/ce, i saradnike/ce* (jer je jedan od uslova za dobijanje licence licenciran najmanje jedan stručni radnik u UMHCG) i organizacija *Jednodnevnog treninga za potencijalne korisnike personalne asistencije i potencijalne personalne asistente*. Takođe, **8. novembra** je organizovan sastanak s predstavnicom MRSSa **Majom Ajanović**, kako bi se dobile detaljnije informacije u vezi s potrebnom dokumentacijom i postupkom licenciranja. U decembru su potpisani ugovori sa stručnim kadrom za pružanje usluge i pripremljen je *Program usluge personalne asistencije* koji je obavezni dio prateće dokumentacije za dobijanje licence. Uz ostalu dokumentaciju, zahtjev će biti predat nakon stupanja na snagu novog *Pravilnika o bližim uslovima za izdavanje, obnavljanje, suspenziju i oduzimanje licence za obavljanje djelatnosti socijalne i dječije zaštite*.

Trening za stručne radnike/ce, stručne saradnike/ce i saradnike/ce (personalne asistente) je održan u **Baru**, u periodu **12 - 14. novembra**, u hotelu "**Princess**", a okupio je 14 učesnika/ca i sproveden je po Programu obuke akreditovanom kod Zavoda za socijalnu i dječiju zaštitu. Trening su otvorili izvršna direktorica UMHCG-a **Marina Vujačić**, predsjednik

Skupštine UMHCG-a **Milenko Vojičić** i izvršni direktor Saveza slijepih **Goran Macanović**, koji su bili treneri sva tri dana treninga. Trening je, pored teorijskog dijela, sadržao i niz vježbi, rad u grupama i igranje uloga. S obzirom na to da je obuka bila o usluzi koja još nije zaživjela u Crnoj Gori, a koja postoji u Zakonu o socijalnoj i dječijoj zaštiti, treneri su detaljno objasnili šta ona podrazumijeva i na koji način treba da se sprovodi. Izvještaj, koji je obuhvatio i dio evaluacija učesnika, je prosljeđe Zavodu za socijalnu i dječiju zaštitu, po osnovu kojeg je stručnim radnicima i saradnicima izrađeni sertifikati o uspješno završenoj obuci.

Jednodnevni trening o personalnoj asistenciji za korisnike personalne asistencije i personalne asistente (saradnike) organizovan je **26. novembra** u **Podgorici**, u restoranu "Njujork". Trening je okupio **11 učesnika/ca**, a treneri su bili **Marina Vujačić** i **Milenko Vojičić** koji su govoili na teme: *Personalna asistencija kao preduslov samostalnog življenja, Prava i obaveze korisnika/ce, personalnog/e asistenta/tkinje i stručnog/e radnika/ce kod pružaoca usluge PA, Pronalaženje, intervjuisanje i izbor personalnog/e asistenta/kinje – uslovi i potrebne kvalifikacije u zavisnosti od potreba korisnika, Samoprocjena potreba za personalnom asistencijom i nedeljni plan aktivnosti, Obuka personalnog/e asistenta/kinje i rad sa PA, kao i na temu Monitoring pružanja usluge.*

Pored dobijanje licenci za stručne radnike u UMHCG (Milica Marđokić i Anđela Miličić), pet korisnika će dobiti uslugu personalne asistencije u trajanju od pet mjeseci, u periodu od februara do kraja juna 2020, a satnica je određena na osnovu samoprocjene koju su korisnici ispunili u tabeli u skladu sa zadatkom na treningu i dodatne procjene trenera i stručne radnice u UMHCG.

Počele su pripremne aktivnosti za **istraživanje o primjeni preporuka Komiteta UN za prava osoba s invaliditetom u odnosu na član 19 Konvencije**. U tu svrhu 26. i 27. decembra održana je obuka o sprovođenju istraživanja za zaposlene UMHCG-a koji će sprovesti istraživanje.

SAMOSTALNOST JE IZBOR! - GLAVNI GRAD PODGORICA

Projekat *Samostalnost je izbor!* (<https://bit.ly/2Pvejwj>) podržan je kroz konkurs Glavnog grada za NVO i ovo je ujedno prvi put da UMHCG bude odobren projekat od Glavnog grada, nakon niza godina i potpune nesaradnje još od slučaja Marijane Mugoše Ščekić. Projekat uključuje organizaciju Škole samostalnog života, konkurs za najbolje tekstove o samostalnom životu i savjetodavne usluge za jačanje individualnih kapaciteta. Predviđeno je da projekat traje četiri mjeseca, zaključno s 22. februarom 2020.

Javni poziv za učešće na *Školi samostalnog života* je objavljen 8. novembra na sajtu UMHCG (<https://bit.ly/2sWbWee>), kao i portalu DisabilityINFO.me (<https://bit.ly/2rAlVpp>) i kandidati su mogli da se prijave za učešće najkasnije do 22. novembra. Ukupno je pristiglo 11 prijava, od kojih je jedan kandidat naknadno odustao od pohađanja pomenute Škole. Na otvaranju Škole koje je održano 28. novembra u hotelu CentreVille u Podgorici, učesnicima su se obratili **izvršna direktorica UMHCG Marina Vujačić** i **Ivana Vučinić ispred Sekretarijata za socijalno staranje Glavnog grada Podgorice**. Odmah nakon otvaranja Škole, održano je prvo predavanje na kojem su treneri bili Marina Vujačić i Milenko Vojičić. Teme koje su bile na prvom predavanju su: *Od sažaljenja i herojstva do jednakosti – Modeli pristupa invaliditetu* i *Filozofija samostalnog života – istorijat i pravci razvoja*. Drugo predavanje je održano 17. decembra u novim prostorijama UMHCG. Teme su bile *Sredstva za samostalnost i servisi podrške* i *Invaliditet kao identitet i invaliditet i odgovornost*. Učesnici su na drugom predavanju imali priliku da odgledaju film „U sebi ja plešem“ (Inside im dancing), nakon čega je usledila kratka diskusija među učesnicima. Fotografije s predavanja se nalaze na sljedećem linku: (<https://bit.ly/2Qu5wLD>)

ISO STANDARDI

Početakom januara smo uradili **Analizu stepena ostvarenosti ciljeva kvaliteta do**

kraja 2018, koja je pokazala da je svaki cilj ostvaren, i **Odluku o ciljevima kvaliteta** za 2019. U julu je započeo rad na internoj provjeri ISO standarda, koji je završen u prvoj sedmici septembra. U okviru Analize izvršene su izmjene ili su izrađeni novi dokumenti: Poslovnik o kvalitetu; Procedura *P1, P2, P3*; Podaci o korektivnoj mjeri; Swot analiza; Spisak prihvatljivih saradnika kao i Karton saradnika, Zapisnik o preispitivanju od strane rukovodstva i Zapisnik o internoj provjeri. Krajem septembra organizovan je sastanak s predstavnicima **Instituta za standardizaciju Crne Gore**, radi interne provjere, koja je održana **7. oktobra**, a na njoj smo prošli bez neusaglašenosti, s jednim zapažanjem/preporukom. Nakon toga **SGS kompanija iz Beograda 11. oktobra** je sprovela nadzornu provjeru i preporučila resertifikaciju. Sertifikat, koji će biti validan naredne tri godine, nam je dostavljen 21. oktobra.

PRAVNI PROGRAM I ANTIDISKRIMINACIJA

Umrežavanjem do boljeg rada (Better working through networking) - EIDHR

U 2019. je nastavljen rad na **Alternativnom izvještaju o sprovođenju Strategije za zabranu diskriminacije OSI i promociju jednakosti**, a od aprila, nakon što je Vlada usvojila svoj izvještaj, je intezivno rađeno na analizi i provjeri informacija iz tog izvještaja. Osim tehničkog dijela provjere realizacije mjera i aktivnosti, probijanja rokova, i tačnosti informacija u junu je započeta aktivnost analize usvojenih zakona i njihove usklađenosti s Konvencijom, a ova aktivnost završena je početkom jula. Alternativni izvještaj je objavljen na sajtu: <http://bit.ly/31gND6J>, a preveden je i na engleski jezik, čija je verzija, takođe, dostupna na sajtu. Nakon prezentacije preliminarnih rezultata Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je dostavilo svoje komentare na tekst Izvještaja, a na koje smo uputili odgovore.

Osim desk istraživanja realizovano je i **pet intervju**a s predstavnicima/ama institucija, i sprovedeno ukupno 83 upitnika s osobama s invaliditetom i članovima njihovih porodica, i 21 upitnik s predstavnicima organizacija OSI. Rezultati su prezentovani na završnoj **konferenciji** projekta *Zaštita osoba s invaliditetom od diskriminacije – trenutno stanje i izazovi*, a pored predstavljanja rezultata u uvodnom dijelu konferencije govorili su šef Delegacije EU u Crnoj Gori, ambasador **Ajvo Orav**, ministar za ljudska i manjinska prava **Mehmed Zenka**, zamjenik Zaštitnika ljudskih prava i sloboda **Siniša Bjeković** i koordinator projekta **Milenko Vojičić**. **Prije diskusije potpisan je i Memorandum o razumijevanju i saradnji između Mreže organizacija osoba s invaliditetom Crne Gore, Ministarstva rada i socijalnog staranja i Ministarstva za ljudska i manjinska prava.**

Redovno su pružane usluge **besplatnog pravnog savjetovališta** za osobe s invaliditetom i članove njihovih porodica.

5. marta održan je **info štand u Kotoru** na kojem su promovisane aktivnosti projekta. U okviru info štanda razgovarano je s građanima, a posebno s posjetiocima festivala filma Uhvati film koji se održavao u Kotoru 5. i 6. marta, dok su aktivnosti projekta promovisane i u okviru info štanda organizovanog na Fakultetu političkih nauka i tokom učešća na NVO EXPO Sajmu u Beranama.

U maju i junu je intezivno rađeno na pripremama i **snimanju tri kratke filmske priče** za potrebe aktivnosti koja se odnosi na dokumentarno-igrani film o životnim iskustvima OSI. Dva od tri snimljena filma prikazana su premijerno u Nikšiću u Sceni 213, 11. jula, a prikazivanje filmova je pratila i kratka diskusija. Akteri filmova su Anđela Radovanović, Anđela Dragović i Ambroz Nikač. Filmovi su objavljeni na YT kanalu UMHCG i dostupni su na linkovima:

1. Ambrozovi životni trikovi - *Life hacks with Ambroz* <https://bit.ly/2k2gnQG>
2. Dodir svjetlosti - *A touch of the light* <https://bit.ly/2k6DjhQ>
3. Iz inata - *Out of spite* <https://bit.ly/2lMiCZ5>

Početak decembra filmovi su poslani medijima na objavljivanje pa su ih neki portali i objavili.

Organizovane su i **tri javne debate** *Aktivne lokalne samouprave u zaštiti od diskriminacije OSI* u tri grada: Bijelom Polju, Nikšiću i Podgorici. Javnim debatama prisustvovalo je ukupno 87 učesnika. Cilj ovih debata ogledao se u podsticanju lokalnih samouprava da usvoje lokalne akcione planove, a i kako bi sve zainteresovane strane imale priliku iznijeti stavove, ne samo o potrebi donošenja jednog takvog dokumenta, nego i voditi diskusiju o smjernicama i pravcima djelovanja u zaštiti od diskriminacije OSI u ovim opštinama. Akcioni plan je u izvještajnom periodu usvojila samo opština Bijelo Polje, dok opštine Nikšić i Podgorica nijesu, ali su izabrane za organizaciju javnih debata, zbog ukupnog broja OSI, dok tri ostale opštine Budva, Tivat i Pljevlja pripremaju takav dokument. **Prva javna debata** organizovana je **1. jula** u hotelu Franca u Bijelom Polju, na kojoj su u uvodnom dijelu govorili **Milenko Vojičić**, koordinator projekta i predsjednik UO Mreže organizacija osoba s invaliditetom, **Saida Čikić**, sekretarka za lokalnu samoupravu i **Samir Guberinić**, izvršni direktor Udruženja za podršku osobama s invaliditetom Bijelo Polje. **Druga javna debata** organizovana je **3. jula** u IPC Tehnopolisu u Nikšiću, na kojoj su govorili **Milenko Vojičić**, zatim **Tatjana Perović**, rukovoditeljka Odjeljenja socijalne i dječje zaštite u Opštini Nikšić i **Nenad Mijušković**, v.d. izvršnog direktora Udruženja mladih sa hendikepom Nikšić. **Treća javna debata** je organizovana **5. jula** u PR Centru, u Podgorici, na kojoj su, pored koordinatora projekta, **Milenka Vojičića**, govorili i **Ivan Terzić**, sekretar za socijalno staranje Glavnog grada Podgorice, i **Goran Macanović**, izvršni direktor Saveza slijepih Crne Gore. Fascilitorka na javnim debatama je bila **Elmira Redžepagić**, programska asistentkinja UMHCG-a.

Nakon intenzivnog rada na pripremi periodičnog izvještaja o sprovođenju projekta podnesen je i zahtjev za uplatu druge rate. A nakon dodatnog zahtjeva Delegacije i dostavljenog detaljnog pregleda troškova, je izvještaj prihvaćen i uplaćena druga rata u iznosu od 13,753.76€. U avgustu i septembru smo pripremali finalne izvještaje i prateću dokumentaciju. Završena je i spoljna nezavisna evaluacija, nakon čega je dokumentacija predata na uvid revizoru. Oba izvještaja, evaluatora i revizora su pozitivna, pa je na osnovu njih podnijet izvještaj Delegaciji i zahtjev za uplatu poslednje rate. Delegacija je dva puta tražila ispravke u dokumentaciju koje su tehničke prirode.

Dostojanstveno omogućeno glasanje - DEVOTING

Tokom januara i februara intenzivno je rađeno na pripremi inicijativa i organizaciji sastanaka s Parlamentarnim Odborom i drugim institucijama radi izmjena izbornog zakonodavstva. Izrađena je analiza usklađenosti izbornih zakona s preporukama Komiteta UN-a za prava osoba s invaliditetom i preporukama ODIHR-a. Odbor za dalju reformu izbornog i drugog zakonodavstva, odnosno podgrupa I, je tek u julu uputila prvi poziv za sastanak s UMHCG, od novembra 2018. kada je donijeta Odluku o tome da će UMHCG biti uključeno u rad Odbora.

29. januara organizovana je obuka s osobama s invaliditetom, njihovim porodicama i OOSI o pristupu pravdi i građanskoj participaciji. Obuci je prisustvovalo 12 učesnika. Više detalja o radionici dostupno je na linku: <https://bit.ly/2LUyseT>

26. februara u hotelu Hilton u Podgorici održan je **okrugli sto** *Učešće osoba s invaliditetom u političkom i javnom životu*, na kojem su govorili britanska ambasadorica u Podgorici **N.J.E. Alison Kemp**, zamjenik Zaštitnika ljudskih prava i sloboda **Siniša Bjeković**, članica Odbora za dalju reformu izbornog i drugog zakonodavstva **Marta Šćepanović**, generalna direktorica za unapređenje i zaštitu ljudskih prava i sloboda u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava **Blanka Radošević Marović** i predsjednik Skupštine UMHCG **Milenko Vojičić**. Više informacija dostupno je na linku: <https://bit.ly/2XM6uEt>

Nakon uvodnih obraćanja i predstavljene Analize u diskusiji su učestvovali poslanici **Suad Numanović, Ervin Ibrahimović, Boris Mugoša i Anka Vukičević, Zora Čizmović**, načelnica MUP-a, **Amela Jarović** iz Ministarstva rada i socijalnog staranja, **Marina Vujačić**, aktivistkinja za ljudska prava osoba s invaliditetom, predstavnicima organizacija osoba s invaliditetom **Goran Macanović, Samir Guberinić** i drugi predstavnici političkih partija, medija, i NVO. Okruglom stolu je prisustvovalo 37 učesnika, dio diskusije dostupan je na linku: <http://bit.ly/3369sro>

Nakon okruglog stola održana je *radionica o učešću OSI u političkom i javnom životu za predstavnike političkih partija i institucija nadležnih za primjenu i praćenje izbornog zakonodavstva*. S učesnicima je razgovarano o modelima pristupa invaliditetu u kontekstu definisanja i garancija normi za OSI i pojašnjenja posljedica različitih modela pristupa. Na radionici je učestvovalo 13 učesnika.

15. marta je u hotelu Hilton organizovana radionica za predstavnike medija na temu učešća OSI u javnom i političkom životu. Radionici je prisustvovalo osam učesnika. Detalji radionice dostupni su na linku: <https://bit.ly/2JLf4yB>. U okviru projekta je izrađen storytelling video: <https://bit.ly/2XP6Pqc>. O uslovima učešća OSI u izborima za TV Vijesti detaljnije je govorila **Marina Vujačić**. Detaljnije na linku: <https://bit.ly/2Ln25X2>

Izveštaj donatoru je podnesen krajem marta. Ovom aktivnošću ujedno je završen projekat koji je trajao od novembra 2018. a UMHCG je tokom godine nastavilo aktivnosti zagovaranja i konkretnog rada s Odborom.

Krajem maja ambasadorica Kemp je imala sastanak s predsjednikom Državne izborne komisije, za čije je potrebe UMHCG dostavilo pripremu, kao i tekst Analize Britanskoj ambasadi. U saopštenju sa sastanka koji je DIK objavila na svom sajtu pomenuto je da je dio razgovora posvećen pravima OSI.

Početak jula od strane **Radne grupe I** koja se bavi izmjenama i dopunama Zakona o izboru odbornika i poslanika pozvani smo na sastanak na kojem smo prezentovali ključne zahtjeve za izmjenama ovog, ali i drugih propisa koji su predmet rada Odbora. Nakon sastanka uputili smo i Analizu. Na sastanku su pored članova Radne grupe prisustvovali i zamjenik Zaštitnika S. Bjeković, kao i predstavnici akademske zajednice Đorđije Blažić i Boris Bastijančić. Krajem jula smo dostavili svoje predloge normi i za novo zakonsko rješenje – **Predlog Zakona o predstavljanju političkih subjekata tokom izbornih kampanja**. U ovom zakonu smo predložili definisanje normi kojima će se politički subjekti, ali i RTCG obavezati da sadržaje tokom kampanje učine pristupačnim i za OSI. Verzije dokumenata nijesmo dobili, niti su poznati dalji ishodi s obzirom na to da dalji rad odbora zavisi od učešća opozicije, koja je prekinula rad u Odboru i svi definisani rokovi za usvajanje zakona su probijeni.

Učestvovanje s odlučivanjem (Participation with decisions – PWDs)

U periodu 31. januara - 4. februara u hotelu Palmon Bay u Igalu organizovana je *Škola ljudskih prava OSI* za drugu generaciju od 14 polaznika, nakon što je realizovana I generacija Škole za 17 polaznika u periodu 21-25. decembra 2018. **Učesnike Škole je 3. februara posjetio ambasador SR Njemačke u Crnoj Gori dr Robert Veber** (Robert Weber) i s njima razgovarao o položaju osoba s invaliditetom u Njemačkoj i u Crnoj Gori. Više informacija dostupno je na linku: <https://bit.ly/2JyEfWb>

Nakon sprovedene obje generacije Škole, na osnovu rezultata na testovima, rada u toku Škole i razgovora s članovima komisije, odabrano je **pet kandidata koji će svoju praksu u okviru Pravne klinike odraditi u organizacijama i institucijama koje se bave ljudskim pravima: Anđelka Kljajević** u NVO Akcija za ljudska prava, **Milica Mardokić** u NVO Queer Montenegro i u UMHCG, **Ivana Trutić** u Centru za socijalni rad u Bijelom Polju i Udruženju za podršku OSI u Bijelom Polju, **Nemanja Dujović** u Instituciji Zaštitnika ljudskih prava i sloboda i **Emina Skenderović** u Centru za socijalni rad u Podgorici. Svim učesnicima su

dodijeljeni mentori koji su delegirali zadatke i nadzirali njihov rad. Učesnici su imali zadatak da do kraja radne prakse kreiraju smjernice o ostvarivanju prava OSI u skladu s prethodno urađenim smjernicama UMHCG-a i postojećom legislativom. Nakon učešća u Pravnoj klinici UMHCG je potpisalo ugovor o radu s Milicom Marđokić, koja je angažovana u Programu za samostalni život. Sredinom aprila polaznica Pravne klinike Emina Skenderović nas je obavijestila o nemogućnosti da nastavi s učešćem u klinici jer se zaposlila, nakon čega je od početka maja do kraja Pravne klinike u CZSR u Podgorici angažovana **Ksenija Simović**. Na osnovu zahtjeva koji smo u aprilu uputili projekat je produžen do kraja 30. juna, kako bi institucije s kojima je potpisan Sporazum o realizaciji Pravnih klinika isti mogli realizovati do kraja.

16. aprila u hotelu Ramada u Podgorici organizovana je **javna debata na temu Ljudska prava osoba s invaliditetom u obrazovnim kurikulumima** na kojoj su u uvodnom dijelu govorili **Ursula Romerskirhen** (Ursula Rommerskirchen), konzulka SR Njemačke u Crnoj Gori, **Aleksandra Popović** iz Ministarstva za ljudska i manjinska prava, **Tamara Milić** iz Ministarstva prosvjete i **Anđela Radovanović** ispred UMHCG. Nakon uvodnih izlaganja organizovan je panel na kom su govorili **Anita Marić** iz Zavoda za školstvo, **Ljiljana Jovanović** s Pravnog fakulteta UCG i **Marina Vujačić**. Više detalja o debati dostupno je na linku: <https://bit.ly/2JE6SA2>

U maju smo objavili prvu od planiranih **pet smjernica za ostvarivanje prava OSI** koja se odnosi na ostvarivanje prava na zaštitu OSI od svih oblika nasilja. Ostale smjernice objavljene su u septembru, a odnose se na prava na: ličnu kartu i pasoš, državljanstvo, koje je i Ministarstvo unutrašnjih poslova objavilo i na svom sajtu, zatim proceduralne adaptacije, i povlastice na komunalne usluge (struju, vodu, telefon i internet), kao i smjernica za ostvarivanje prava na personalnu asistenciju, čime je objavljena smjernica više od planiranih. Sve smjernice dostupne su na linku: <https://bit.ly/2Oy8dy8>.

Tokom maja je intenzivno rađeno na pripremi **Vodiča za advokate i sudije o institutu besplatne pravne pomoći za osobe s invaliditetom**. Vodič je završen u junu, nakon čega je registrovan kod Nacionalne biblioteke i dodijeljen mu je CIP broj.

27. juna u hotelu Hilton u Podgorici održan je **završni evaluacioni sastanak** u okviru projekta kojem je prisustvovalo 18 osoba: predstavnici Ambasade SR Njemačke u Crnoj Gori, polaznici Pravne klinike, njihovi mentori i predstavnici UMHCG-a. Na sastanku su svi prisutni istakli veliko zadovoljstvo projektom i njegovim aktivnostima, uz napomenu da bi u budućnosti trebalo organizovati slične aktivnosti u dužem trajanju jer tromjesečne prakse često nijesu dovoljne da se učesnici upoznaju s radom organizacija, odnosno institucija. Takođe su iz institucije Zaštitnika naveli da će polaznik Pravne klinike nastaviti volontiranje u instituciji nakon završetka prakse, dok su neki polaznici Škole ljudskih prava OSI nakon Škole zasnovali radni odnos. Krajem jula je donatoru dostavljen narativni i finansijski izvještaj, a nakon zahtjeva da se dostavi kompletna finansijska i narativna dokumentacija ista je prosljeđena 13. septembra.

(Sa)učesnici u ostvarivanju prava OSI

U januaru je u okviru projekta *(Sa)učesnici u ostvarivanju prava OSI* koji finansira Ministarstvo za ljudska i manjinska prava izrađena brošura *Budimo (sa)učesnici u ostvarivanju prava*. 18. februara je počela realizacija *Škole ljudskih prava OSI za OSI* koja se sprovodila jednom nedjeljno, u sali Pravnog fakulteta Univerziteta Crne Gore., u kojoj je učestvovalo 17 učesnika a obrađeno je ukupno 11 tema. Predavači na Školi su bili **Marina Vujačić**, aktivistkinja za ljudska prava OSI, **Milenko Vojičić**, Predsjednik Skupštine UMHCG –a, **Goran Macanović**, direktor Saveza slijepih, **Siniša Bjeković**, zamjenik Zaštitnika za ljudska prava i slobode, **Damjan Tatić**, dugogodišnji član Komiteta za prava OSI, **Tijana Živković**, advokatica, i **Mensud Grbović**, ljekar opšte prakse. 25. aprila je završena realizacija ove aktivnosti i nakon testa polaznicima uručeni sertifikati. Nakon održane Škole započeta je

aktivnost *Pravnih klinika za osobe s invaliditetom*. Praksu je odrađivalo pet polaznika/ca Škole i to u UMHCG-u, Mreži organizacije osoba s invaliditetom, Savezu slijepih CG, Centru za socijalni rad Nikšić i u Zavodu za socijalnu i dječiju zaštitu. S jedno korisnicom je u maju potpisan ugovor o radu u UMHCG.

U periodu 19-22. aprila, održana je *Škola ljudskih prava OSI za predstavnike institucija*, u hotelu Otrant u Ulcinju, na kojoj je prisustvovalo 18 učesnika. Učesnici Škole su bili predstavnici državnih institucija (Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo saobraćaja i pomorstva, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo održivog razvoja i turizma) Centra za profesionalnu rehabilitaciju i Centara za socijalni rad, Zavoda za socijalnu i dječju zaštitu, Institucije Zaštitnika, Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama, Dnevnog centra Nikšić). Školu je zvanično otvorio **sekretar Ministarstva za ljudska i manjinska prava Valon Dasharami**, koji se učesnicima obratio na samom uvodu. Na Školi je obrađeno 11 tema i to: *Modeli pristupa invaliditetu i medijsko izvještavanje o OSI, Međunarodni instrumenti za zaštitu prava OSI, Domaći instrumenti za ostvarivanje i zaštitu ljudskih prava OSI, Pravo na zapošljavanje i socijalnu zaštitu, Pristupačnost na međunarodnom nivou i pristupačnost u Crnoj Gori, Zaštita privatnosti OSI, s posebnim ostvrtom na zaštitu ličnih podataka, Izjednačavanje mogućnosti ili abilizam, Sudska zaštita ljudskih prava s posebnim akcentom na prava OSI pred Evropskim sudom za ljudska prava i uloga zaštitnika u procesuiranju pojedinih slučajeva diskriminacije, Filozofija samostalnog života, Zdravstvena zaštita osoba s invaliditetom, Pravo na obrazovanje OSI u Crnoj Gori*. Predavači koji su govorili na ove teme bili su: **Marina Vujačić**, aktivistkinja za ljudska prava OSI, **Milenko Vojičić**, predsjednik Skupštine UMHCG –a, **Siniša Bjeković**, zamjenik Zaštitnika ljudskih prava i sloboda, **Damjan Tatić**, dugogodišnji član Komiteta prava OSI, **Goran Macanović**, direktor Saveza slijepih i **Radenko Lacmanović**, član Savjeta Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama. O obje škole dostupno je više informacija na sljedećem linku: <https://bit.ly/32BBo6m>

U okviru aktivnosti **Istraživanje o sprovođenju i implementaciji Strategije za zaštitu od diskriminacije i promociju jednakosti**, održano je **šest fokus grupa s osobama s invaliditetom i članovima njihovih porodica**. U fokus grupama su učestvovala 53 osobe, a održane su u Beranama, Nikšiću, Bijelom Polju, Baru, Podgorici, i Cetinju. U okviru ove aktivnosti sprovedeno je i **istraživanje posredstvom 83 upitnika s osobama s invaliditetom i članovima njihovih porodica**. U periodu 24-28. juna urađeno je **pet intervjua s predstavnicima institucija** koje su nadležne za sprovođenje aktivnosti iz Akcionog plana za implementaciju Strategije za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti za 2017/18. Osim razgovora o mjerama, o kojima je Vlada već usvojila Izvještaj jedan dio intervjua je bio posvećen preporukama za unaprijeđenje budućih aktivnosti i izvještaja o njima. Intervjui su urađeni s predstavnicima Ministarstva za ljudska i manjinska prava, Ministarstva rada i socijalnog staranja, Ministarstva saobraćaja i pomorstva, Ministarstva zdravlja i Ministarstva pravde. Takođe, tokom juna je urađeno **desk istraživanje** kroz koje smo prikupili informacije o implementaciji Strategije iz javno dostupnih informacija i dokumenata i na osnovu zahtjeva za slobodnim pristupom informacijama.

24. maja je organizovan **okrugli sto** *Od pravnih garancija do jednakosti u praksi*, u hotelu CentreVille, a prisustvovalo mu je 41 učesnik/ca. Govornici na okruglom stolu su bili: **Siniša Bjeković**, zamjenik zaštitnika ljudskih prava i sloboda, **Marina Vujačić**, izvršna direktorica UMHCG-a, i **Nada Bošković**, kordinatorka projekta, koja je predstavila dio rezultata istraživanja o primjeni i implementaciji Strategije, dobijenih posredstvom fokus grupa. Više detalja dostupno je na linku <https://bit.ly/2XOzYSb>

30. marta Komisiji za raspodjelu sredstava za projekte, odnosno programe nevladinih organizacija Ministarstva za ljudska i manjinska prava poslat je kvartalni narativni i finansijski izvještaj realizovanih aktivnosti projekta u periodu od 21.12.2018. do 30.3.2019. s pratećom dokumentacijom. 1. juna smo Komisiji, na zahtjev, poslali i dopunu kvartalnog

izvještaja. Realizacija projekta je završena 21. jula, a završni narativni i finansijski izvještaj je dostavljen Ministarstvu 1. avgusta, na koji nije bilo dodatnih zahtjeva.

Korak bliže pravdi za osobe s invaliditetom

U januaru je nastavljeno sprovođenje projekta *Korak bliže pravdi za osobe s invaliditetom* koji je finansiralo Ministarstvo pravde u okviru konkursa za NVO u 2018, a sprovodilo ga UMHCG u partnerstvu s Udruženjem za podršku OSI iz Bijelog Polja.

U periodu **25. januara – 25. septembra** je kontinuirano rađeno na pružanju besplatnih pravnih savjeta osobama s invaliditetom i članovima njihovih porodica, i u tom periodu pružena su **162 pravna savjeta (131 UMHCG, 31 UPOSIBP)**.

29. januara u hotelu Hilton održan je *jednodnevni trening/obuka s OSI, njihovim porodicama i OOSI o pristupu pravdi i građanskoj participaciji*. Obuci je prisustvovalo 12 učesnika (više informacija je dato u sklopu projekta *DEVOTING*).

19. marta održan je sastanak s predsjednicom Vrhovnog suda, **Vesnom Medenicom**, povodom potpisivanja Memoranduma o saradnji. Sastanku su prisustvovali **Marina Vujačić** i **Milenko Vojičić**. Na sastanku je dogovorena izrada Nacrta memoranduma i održavanje Treninga za sudije o institutu besplatne pravne pomoći.

Nacrt memoranduma Ministarstvu pravde poslat je **2. aprila 2019.** na usaglašavanje. Na sastanku kojem je potpredsjednik Vlade Crne Gore i ministar pravde **Zoran Pažin** prisustvovao u UMHCG **3. aprila 2019.** je, između ostalog, pomenuto da će Nacrt memoranduma biti razmatran u predviđenom roku, međutim, bez obzira na to Ministarstvo pravde je kasnilo s dostavljanjem komentara i sugestija na predloženi tekst Memoranduma, zbog čega ni potpisivanje nije obavljeno do kraja maja, kako je projektom planirano. Nakon dužeg trajanja pregovora i prvobitnog zahtjeva Ministarstva pravde da se Memorandum potpiše na određeno vrijeme, u trajanju od godinu dana, ipak je usvojen predlog UMHCG da Memorandum o saradnji bude potpisan na neodređeno vrijeme i isti je potpisan i razmijenjen **11. septembra** nakon usaglašavanja konačnog teksta.

Slanju Nacrtu memoranduma Advokatskoj komori prethodila je komunikacija putem telefona i mejla. **14. maja** u prostorijama Advokatske komore održan je sastanak povodom usaglašavanja teksta Memoranduma i održavanja Treninga s advokatima i sudijama o institutu besplatne pravne pomoći i načinima komunikacije s OSI. Sastanku su prisustvovali predsjednik Advokatske komore, **Zdravko Begović** i izvršna direktorica UMHCG- a, **Marina Vujačić**. Na sastanku je dogovoreno da će se raditi na jačanju saradnje i da će Advokatska komora pružiti podršku u organizaciji Treninga za advokate i sudije. **3. juna** u prostorijama Vrhovnog suda potpisali smo Memorandum o saradnji s Vrhovnim sudom i Udruženjem za podršku osobama sa invaliditetom Bijelo Polje (UPOSIBP), kao i Memorandum s Advokatskom komorom Crne Gore. Potpisivanju je prisustvovala predsjednica Vrhovnog suda Vesna Medenica, predsjednik Advokatske komore Zdravko N. Begović, izvršna direktorica UMHCG-a Marina Vujačić, kao i direktor Udruženja za podršku osobama sa invaliditetom Bijelo Polje (UPOSIBP), Samir Guberinić. Detaljnije informacije o potpisivanju Memoranduma dostupne su na sljedećem linku: <https://bit.ly/30zK7E9>. Cilj potpisivanja Memoranduma je, između ostalog, unaprjeđenje informisanosti zaposlenih u institucijama pravde o načinima komunikacije s OSI. Memorandum su dostupni na sljedećem linku: <https://bit.ly/2LpvgZx>

17. maja u hotelu CentreVille održan je jednodnevni *Trening s advokatima i sudijama o institutu besplatne pravne pomoći i načinima komunikacije s OSI*. Treningu je prisustvovalo 16 učesnika od čega je 9 advokata i 7 sudija, a s njima je posebno razgovarano o uticaju modela pristupa invaliditetu na garancije i primjenu prava OSI i pristupu pravdi za OSI uopšte, o načinima komunikacije i pružanja pravnih savjeta i pomoći za OSI, ali i primjeni proceduralnih adaptacija u postupcima u kojima učestvuju OSI. Više detalja dostupno je na linku: <https://bit.ly/2GgjY5I>

Krajem juna je izrađen **Vodič za advokate i sudije o institutu besplatne pravne pomoći za osobe s invaliditetom**. Vodič je namijenjen advokatima, sudijama i OSI a izrađen je u cilju unaprjeđenja komunikacije pravosudnih institucija s OSI i unaprjeđenja informisanosti OSI o načinu ostvarivanja prava na besplatnu pravnu pomoć. Vodiču je dodijeljen CIP broj, odnosno registrovan je u Narodnoj biblioteci Crne Gore i dostupan je na sljedećem linku: <https://bit.ly/30J89Nh> Takođe je kreirana i *Smjernica o besplatnoj pravnoj pomoći za OSI* (<https://bit.ly/2ngeRvy>) s ciljem upoznavanja što većeg broja OSI s pravom na besplatnu pravnu pomoć, kao jednim od osnovnih prava iz oblasti pristupa pravdi.

1. jula u hotelu Franca u Bijelom Polju održan je *jednodnevni trening/obuka s osobama s invaliditetom, njihovim porodicama i OOSI o pristupu pravdi i građanskoj participaciji*, odnosno institutu besplatne pravne pomoći. Obuci je prisustvovao 21 učesnik. Učesnike su uglavnom interesovala prava na tumača za znakovni jezik, socijalnu zaštitu, prava po osnovu rada. Ova aktivnost realizovana je kao dopuna obuke koja je sprovedena **29. januara** u hotelu Hilton, s ciljem da se obuhvati i ciljna grupa sa sjevera Crne Gore. Dodatno i posebno opravdan razlog za organizovanjem još jednog treninga predstavlja i činjenica da je partner na projektu organizacija UPOSI čije je sjedište u Bijelom Polju, a koja predstavlja kontakt tačku sa ciljnom grupom iz opština sa sjevera. Uz to, u bazi korisnika besplatne pravne pomoći svakako se nalazi i određen broj onih koji dolaze sa sjevera, što je dodatno doprinijelo obezbjeđivanju i sprovođenju ove aktivnosti.

Krajem juna Ministarstvu smo uputili molbu za produženje trajanja projekta na period od mjesec, tj. do 21. septembra, s obzirom na to da je avgust mjesec godišnjih odmora a da je aktivnost koja se tiče organizovanja i realizacije završne konferencije o pristupu pravdi za OSI predviđena kao poslednja aktivnost implementacije projekta. Od strane Komisije za raspodjelu sredstava za projekte **3. jula** je odobreno produženje realizacije projekta.

11. septembra u hotelu CentreVille u Podgorici održana je *Obuka zaposlenih u institucijama pravde* (Ministarstvo pravde, notari, i drugo administrativno osoblje) o ljudskim pravima OSI i načinima obezbjeđivanje razumnih i proceduralnih adaptacija, kojoj je prisustvovalo 18 učesnika. Obuka je organizovana s ciljem unaprjeđenja komunikacije pravosudnih institucija s OSI i unaprjeđenja informisanosti zaposlenih u institucijama pravde o načinima komunikacije, pružanju razumnih i proceduralnih adaptacija. Poseban segment odnosio se na modele pristupa invaliditetu i njihov uticaj na garancije prava s posebnim naglaskom na oblast jednakog priznanja pred zakonom i pristupa pravdi. Više detalja o Obuci dostupno je na linku: <https://bit.ly/2mmRosh>

19. septembra u hotelu Hilton održana je završna **konferencija** *Pristup pravdi za OSI*, kojoj je prisustvovalo 45 učesnika. Konferencija je organizovana s ciljem sagledavanja trenutnih garancija u oblasti pristupa pravdi i jednakog priznanja pred zakonom, kao i njihove primjene u praksi, odnosno iskustava osoba s invaliditetom u oblasti pristupa pravdi. U uvodnom dijelu obratila se predsjednica Vrhovnog suda Crne Gore, **Vesna Medenica**, generalni direktor za građansko zakonodavstvo i nadzor u Ministarstvu pravde, **Ibrahim Smailović**, izvršni direktor Udruženja za podršku osobama sa invaliditetom (UPOSIBP), **Samir Guberinić**, i predsjednik Skupštine UMHCG i koordinator projekta **Milenko Vojičić**. Više detalja o Konferenciji dostupno je na linku: <https://bit.ly/2nBDgf8>

25. aprila Komisiji za raspodjelu sredstava za projekte, odnosno programe nevladinih organizacija Ministarstva pravde poslat je **kvartalni narativni i finansijski izvještaj** realizovanih aktivnosti projekta u periodu 25.12.2018. - 25.4.2019. s pratećom dokumentacijom, nakon čega je Komisija zatražila dopunu finansijske dokumentacije i ista joj je odmah dostavljena. **7. oktobra** Komisiji je poslat završni narativni i finansijski izvještaj realizovanih aktivnosti projekta u periodu 25.12.2018. - 21.9.2019. (do kada je i odobreno produženje realizacije projekta) s pratećom dokumentacijom, nakon čega nije bilo dodatnih zahtjeva.

All = in Access 2 Justice - Svi jednaki u pristupu pravdi

Polovinom septembra smo u saradnji s **Centrom za građanske slobode – CEGAS** započeli realizaciju projekta *Svi jednaki u pristupu pravdi*, koji će trajati pet mjeseci, s finansijskom podrškom od 7999,62€. Projektne aktivnosti odnose se na sprovođenje analize sistema pristupa pravdi i s preporukama za unaprjeđenje koje će se naći u sveobuhvatnoj publikaciji koja će obuhvatiti međunarodne i domaće standarde i praksu, nakon čega bi bio predložen i model i sadržaj evidencija postupaka u kojima učestvuju OSI. Projekat uključuje i medijsku kampanju i organizaciju okruglog stola.

20. septembra u kancelariji UMHCG-a održan je prvi sastanak s **Borisom Marićem**, ispred CEGASa. Sastanku su prisustvovali **Marina Vujačić** i **Dragana Sokić**. Na sastanku je dogovoren način realizacije projektnih aktivnosti i predložen sadržaj publikacije koja je planirana kao jedna od aktivnosti projekta. Na drugom sastanku, **27. septembra** potpisan je Ugovor o partnerstvu s CEGAS-om i primljen zahtjev za uplatu sredstava od strane CEGAS-a za aktivnosti za koje su zaduženi na projektu u skladu s Ugovorom. Treći sastanak s partnerima na projektu održan je **20. decembra** u kancelariji UMHCG-a. Sastanku su prisustvovali **Boris Marić**, izvršni direktor CEGAS-a, **Sergej Sekulović**, advokat i osnivač CEGAS-a, dok su ispred UMHCG-a prisustvovali **Marina Vujačić**, **Milenko Vojičić** i **Dragana Sokić**. Na sastanku je razmatran sadržaj publikacije koja je u izradi, definisani rokovi izrade, ukazano na značaj instituta poslovne sposobnosti, kao i na analizu zakonske regulative kojom je regulisan pristup pravdi OSI.

U cilju izrade Publikacije u okviru projekta, a na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacija, **8. novembra** uputili smo zahtjeve za SPI svim sudovima u Crnoj Gori na koje smo dobili i odgovore u zakonski previđenom roku. Zahtjevima je tražen pristup informacijama o elementima pristupačnosti sudova, eventualnom odlaganju ročišta u postupcima u kojem su OSI bile učesnici, vođenju posebnog registra postupaka u kojima su OSI učesnici, kao i informacije o alternativnom vidu komunikacije po zahtjevu OSI u postupku.

10. decembra u PR Centru održan je sastanak s evaluatorom EU za grant projekte, koordinatorom projekta, **Ivanom Vukčevićem** i predstavnicima NVO koje su dobile sredstva po grant projektu *Reforma pravosuđa: Unaprjeđivanje kapaciteta organizacija civilnog društva u doprinosu očuvanju integriteta pravosuđa*, koji je finansiran od strane Evropske unije i kofinansiran od strane Ministarstva javne uprave. Tema sastanka je bila realizacija aktivnosti u okviru projekata i naša očekivanja nakon završetka projekta. Ispred UMHCG-a prisustvovala je **Dragana Sokić**.

Karavan o ljudskim pravima OSI

11. decembra potpisan je ugovor s Ministarstvom za ljudska i manjinska prava za realizaciju projekta *Karavan o ljudskim pravima OSI* koji će trajati sedam mjeseci, s finansijskom podrškom od 23.991,15€.

Projektom se želi doprinijeti podizanju nivoa svijesti i znanja o pravima OSI i smanjenju stepena diskriminacije i omogućavanju ravnopravnosti OSI s drugim osobama na teritoriji Crne Gore, kroz povećanje informisanosti osoba s invaliditetom o garancijama i sadržaju Konvencije UN o pravima OSI, kao ključnom međunarodnom dokumentu u oblasti invaliditeta; povećanje informisanosti i stručnih kompetencija OSI i kapaciteta zaposlenih u institucijama o načinima o postupku i načinima ostvarivanja prava OSI, te mehanizmima zaštite od diskriminacije, i važnosti definisanja administrativnih procedura i smjernica za ostvarivanje prava OSI.

Ciljevi projekta će biti ostvareni organizovanjem: Škole ljudskih prava za studente završnih godina društvenih nauka; Karavana o ljudskim pravima OSI u crnogorskim gradovima; treninga za trenere o Konvenciji UN o pravima OSI, obezbjeđivanjem prevoda i promocije Opštih Komentara Komiteta UN o pravima OSI, kao i kroz medijsku kampanju.

11² - koraci ka sigurnOSTi

17. decembra potpisan je ugovor s Ministarstvom unutrašnjih poslova za realizaciju projekta *11²- koraci ka sigurnOSTi*, koji će trajati osam mjeseci, s finansijskom podrškom od 9.909,56€. Aktivnosti projekta realizuju se u sklopu konkursa za raspodjelu sredstava Fonda za zaštitu i spašavanje.

Ključna svrha projekta odnosi se na doprinos unaprjeđenju informisanja i zaštite OSI u situacijama rizika i drugim vanrednim i kriznim situacijama u Crnoj Gori, kroz promovisanje značaja i vrste pristupačnih protokola i servisa u oblasti zaštite i spašavanja OSI na nacionalnom i lokalnom nivou, iniciranje adekvatnih garancija i poštovanja prava OSI u domaćim javnim politikama u oblasti zaštite i spašavanja u skladu s međunarodnim standardima.

Projekat obuhvata sljedeće **aktivnosti**: izrade priručnika i smjernica o zaštiti i spašavanju u elektronskom i drugim pristupačnim formatima (na znakovnom jeziku i Brajevom pismu, kratka promo video forma); iniciranje i promocija izrade protokola o postupanju s OSI u situacijama rizika, drugim vanrednim i kriznim situacijama; trening za donosiocje odluka i pružaoce usluga u oblasti zaštite i spašavanja o načinima postupanja i modelima pristupa OSI u situacijama rizika i drugim vanrednim i kriznim situacijama i medijsku i kampanja javnog zastupanja za izmjene zakonodavstva (gostovanje u medijima, kampanja na društvenim mrežama, sastanci i inicijative).

Postupci za zaštitu od diskriminacije po osnovu invaliditeta

Tokom 2019, nastavljeno je **sedam** parničnih postupaka za zaštitu od diskriminacije, po osnovu invaliditeta, **tri** parnična postupka su završena, dok je isti broj novopokrenutih postupaka.

UPRAVNI POSTUPCI/SPOROVI

Tokom godine vođena su ili pokrenuta **64 upravna postupka i spora**, od čega najveći broj njih iz oblasti socijalne politike (socijalna i dječja zaštita i zapošljavanje).

Pravni savjeti - baza:

Od januara do kraja decembra pruženo je ukupno **195** pravnih savjeta (pravnog informisanja, besplatne pravne pomoći i zastupanja) osobama s invaliditetom ili njihovim roditeljima/srođnicima ili prijateljima. U ovu bazu nijesu uvršteni studenti/kinje s invaliditetom, kojima se kontinuirano pružaju savjeti i informacije.

Od januara smo kontinuirano pružali podršku korisnicima usluga pisanjem inicijativa, dopisa, molbi i preporuka institucijama nadležnim za oblast socijalne i dječije zaštite, poslove zdravlja i zaštite bezbjednosti građana.

Pritužbe Zaštitniku ljudskih prava i sloboda

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda je **19. marta 2019.** posredstvom medija uputio saopštenje za javnost, povodom pritužbe koju smo uputili 2018. u ime dječaka **L.V. (Luka Vojinović)** usled nepristupačnosti objekta u kojem je smještena jedina srednja škola na Žabljaku, a povodom koje je Zaštitnik donio i Mišljenje **31. decembra 2018.** s preporukom JU Srednjoj mješovitoj školi "17. septembar" da u roku od 90 dana, bez odlaganja, preduzme sve neophodne mjere na obezbjeđivanju uslova za pohađanje srednjoškolskog obrazovnog programa. Ministarstvu prosvete naloženo je da, u istom roku, preduzme mjere u cilju obezbjeđivanja sredstava i drugih pretpostavki za nesmetan pristup, kretanje i boravak u konkretnu srednjoškolsku obrazovnu ustanovu i da u saradnji s obrazovnom ustanovom analizira mogućnosti i izbor modela pristupačnosti. Detaljnije na sljedećem linkovima: <https://bit.ly/2XPt7I4> i <https://bit.ly/2SebiS1>

Kako u daljem postupku Ministarstvo prosvjete nije preduzelo konkretne mjere kako bi škola bila pristupačna, Zaštitnik je krajem **juna** poslao upit Srednjoj mješovitoj školi "17. septembar" i Ministarstvu prosvjete o mjerama i radnjama preduzetim na izvršenju preporuka.

9. jula Ministarstvu prosvjete poslali smo Zahtjev za slobodan pristup informacijama o svim preuzetim aktivnostima i radnjama radi izvršenja preporuke Zaštitnika ljudskih prava i sloboda, na koji nije bilo odgovora. Nijesmo iskoristili zakonski rok za žalbu, međutim Ombudsman je i drugi put poslao upit sa zahtjevom za informacijama o preuzetim aktivnostima. Do kraja decembra nijesmo dobili više informacija od strane Zaštitnika ljudskih prava i sloboda o ovom slučaju.

Analiza stanja ljudskih prava i sloboda osoba s invaliditetom u Crnoj Gori / Zaštitnik ljudskih prava i sloboda

UMHCG je **19.2.2019.** dostavilo Zaštitniku ljudskih prava i sloboda, na zahtjev ove institucije, potrebne informacije tj. Analizu stanja ljudskih prava i sloboda osoba s invaliditetom u Crnoj Gori čime je dat doprinos izradi Izvještaja o radu institucije Zaštitnika za 2018. Detaljnije na str. 30-32 i 176. Izvještaja koji je dostupan na sljedećem linku:

http://www.ombudsman.co.me/docs/1554124685_final-godisnji-izvjestaj-2018.pdf

Takođe na zahtjev Zaštitnika doprinos istom dokumentu dostavili smo u septembru za prvu polovinu 2019.

Predlog kandidata/kinje za Zaštitnika ljudskih prava i sloboda

Na javni poziv Predsjednika Crne Gore Mila Đukanovića za predlaganje kandidata/kinja za Zaštitnika ljudskih prava i sloboda UMHCG je uputilo Pismo s predlogom Siniše Bjekovića, sadašnjeg zamjenika Zaštitnika za Zaštitnika. Nakon konsultacija s NVO i sprovedene procedure predsjednik je predložio Skupštini a parlamentarna većina je u decembru izglasala Bjekovića za Zaštitnika.

Članstvo u radnim tijelima i grupama (12)

Na osnovu prethodne prijave na Javni poziv Ministarstva održivog razvoja i turizma za radnu grupu za **izradu Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o turizmu i ugostiteljstvu**, Milenko Vojičić je izabran za člana. U julu se UMHCG obratilo MRT s pitanjem o planiranoj dinamici rada Radne grupe, imajući u vidu da do tada nije održan sastanaku punom sastavu, nakon čega smo dobili odgovor da je ista planirana u septembru. **3. septembra** održan je prvi sastanak RG na kojem je prisustvovao i Milenko Vojičić. Na sastanku su članovi upoznati s obaveznom izmjenom koja predstavlja prenošenje EU direktiva, a predlagač, odnosno Vlada, ostavlja mogućnost inicijativama za druge izmjene u toku izrade samog nacrtu i javne rasprave. **26. novembra** na sastanku RG je razgovarano o prispjelim predlozima na Nacrt zakona i nekim nesuglasticama koje postoje između različitih sektora u MORT-u. Vojičić je predložio da se u načelne odredbe uvede načelo pristupačnosti a isto je i prihvaćeno u RG. Takođe, istakao je da su odredbe o pristupačnosti turistički usluga dosta uopštene i da će zbog toga biti potrebno obratiti posebnu pažnju prilikom donošenja podzakonskih akata. **Nacrtom zakona o turizmu i ugostiteljstvu** prihvaćen je predlog koji se tiče načela s napomenom da se načelo odnosi na poštovanje ljudskih prava i dostojanstva osoba s invaliditetom, ravnopravnosti i zabrane diskriminacije u turizmu u skladu s propisima kojima se sprečava diskriminacija OSI. Uz to, u poglavlju IX istog Zakona definisani su uslovi za osobe s invaliditetom.

...

Takođe, u februaru se **Marina Vujačić** prijavila na **Javni poziv nevladinim organizacijama za predlaganje jednog kandidata/kinje za člana/icu Radne grupe za izradu Predloga pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o postupku i metodologiji za**

finansiranje grant šema, **koji je objavilo Ministarstvo rada i socijalnog staranja. ali nije izabrana zbog manjeg broja NVO koje su pružile podršku u odnosu na protivkandidata Koraća.**

...

27. februara na **Javni poziv nevladinim organizacijama za uspostavljanje saradnje i partnerstva**, objavljenog od strane Glavnog grada Podgorica, ispred UMHCG se prijavio Milenko Vojičić, na osnovu čega se UMHCG našlo na spisku saradnika.

...

Vlada je u septembru, na osnovu prethodnog javnog poziva iz aprila i prijave UMHCG Anđelu Radovanović izabrala za **članicu Operativnog tijela za sprovođenje Strategije informisanja javnosti o pristupanju Crne Gore EU 2019-2022.**

U Podgorici je 17. septembra održan I sastanak Operativnog tijela u novom sazivu. Sastanak je otvorila predsjednica OT, **Nada Vojvodić**, koja je prisutne upoznala s dnevnim redom, zadacima OT do kraja 2019. i za početak 2020. i o statusu realizacije aktivnosti iz AP Strategije za prva tri kvartala 2019. Utvrđeno je da je većina aktivnosti (više od 90%) realizovana po planu, a od članova OT čije institucije i organizacije nijesu dostavile podatke, zatraženo je da pošalju dopune do kraja nedjelje. Pod tačkom razno, obuhvaćene su teme potrebnih obuka za članove OT (prijedlozi: upravljanje društvenim mrežama i protokol i organizacija događaja) i mogućnost gostovanja u emisiji "Evropa" na Radiju Crne Gore, u slučaju da neke od institucija i organizacija imaju teme da kandiduju. Sastanku je ispred UMHCG prisustvovala članica OT **Anđela Radovanović i Elmira Redžepagić** u svojstvu asistentkinje.

26. novembra za članove Operativnog tijela održana je radionica o društvenim mrežama koju je držao **Vladimir Vulić** iz kompanije digitalizuj.me.

II sastanak Operativnog tijela održan je **20. decembra**, a otvorila ga je predsjednica OT Nada Vojvodić, koja je predstavila rezultate rada u 2019. i planove za početak 2020. Svih sedam planiranih aktivnosti UMHCG je realizovano. Dogovoreno je da članovi Operativnog tijela do 10. februara dostave Izvještaj o aktivnostima u 2019. i prijedloge aktivnosti za 2020, nakon čega će se organizovati sastanak za izradu Akcionog plana za 2020.

...

Za članove RG za izradu Akcionog plana za realizaciju preporuka UN Komiteta za prava osoba s invaliditetom. izabrani su Marina Vujačić i Milenko Vojičić. Prvi sastanak ove radne grupe održan je 19. novembra, a drugi 5. decembra. Na drugom sastanku Marina Vujačić je tražila izmjenu metodologije rada Radne grupe i obavezno sprovođenje treninga o Konvenciji i obavezama države, uključujući posebno upućenim obavezama kroz Zaključna razmatranja Komiteta, pa je predložila da se u rad Radne grupe uključi konsultant i na predlog nekoliko članova odlučeno je da se kontaktira Damjan Tatić, bivši član Komiteta i jedan od autora Konvencije, koji je pristao da bude konsultant. Navedeno je traženo s obzirom na to da je iz dostavljenih predloga mjera pojedinih državnih organa bilo jasno evidentno nerazumijevanje preporuka Komiteta i formulisanje mjera koje su organi i do sada sprovodili, a za koje je Komitet upravo u svojim Zaključnim razmatranjima konstatovao da su neadekvatne i u nekim segmentima zabrinjavajuće.

...

U junu je **Milenko Vojičić** nakon zamjene člana **Radne grupe za izradu standarda zanimanja personalnog asistenta kod Centra za stručno obrazovanje**, koja je nastavila već započeti posao, prisustvovao na dva sastanka ove Radne grupe, a potom na sastanku i u novembru. U cilju adekvatnijeg definisanja standarda zanimanja PA, a na molbu Centra za stručno obrazovanje, UMHCG je dostavilo raspoloživi materijal članovima RG koji su predstavnici Centra, a u julu smo dostavili i komentare na postojeći tekst standarda zanimanja.

....

11. oktobra je **Milenko Vojičić** prisustvovao sastanku **Radne grupe lokalnog plana socijalne inkluzije**, kojom je presjedavao sekretar za socijalno staranje GG Podgorica, Ivan Terzić. Ovo je ujedno i pripremni sastanak na kojem je izložena namjera GG Podgorica da se napravi lokalni plan socijalne inkluzije i šta bi isti trebao da sadrži. Konsultant je od svih aktera lokalne uprave i NVO sektora tražio da pruže informacije za izradu tog plana, gdje je Vojičić tražio da se oblast osoba s invaliditetom ukloni iz sektora ostalih marginalizovanih grupa i da ista bude u posebnom sektoru.

...

Radna grupa Zavoda za socijalnu i dječju zaštitu

19. juna smo od Zavoda za socijalnu i dječju zaštitu dobili poziv za učešće u **Radnoj grupi za izradu Analize održivosti sistema socijalne i dječje zaštite za OSI i djecu sa smetnjama u razvoju i Analize mogućnosti za uspostavljanje centra podrške za život u zajednici za OSI i djecu bez roditeljskog staranja koja su OSI**. Ispred UMHCG-a članica Radne grupe je Marina Vujačić, a prvi sastanak je održan **19. Jula** i na njoj je razgovarano o metodologiji rada Radne grupe, sadržaju analiza i raspravljano je o prvoj radnoj verziji, odnosno sadržaju Analiza. **10. septembra** održan je drugi sastanak na kojem je raspravljano o mjeri Strategije koja se odnosi na uspostavljanje centra podrške za život u zajednici, kao i o svrsi materijalnih davanja definisanih Zakonom o socijalnoj i dječjoj zaštiti odnosno o potencijalnim nedostajućim pravima. **7. oktobra** održan je treći sastanak Radne grupe na kojem je detaljnije razmatrana ideja Centara podrške za život u zajednici na lokalnom i nacionalnom nivou, načinu osnivanja i funkcionisanja centara te aktivnostima koje bi se sprovodile od strane centara. **6. novembra** održan je još jedan sastanak Radne grupe na kojem su razmatrane sugestije za izmjene Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti. Na osnovu molbe konsultanta članovi iz NVO su dostavili sugestije u vezi s aktivnostima centra u odnosu na pojedince s invaliditetom (individualizovana podrška), način osnivanja Centra, a od predstavnice UMHCG je dostavljen i materijal koji se odnosi na Program obuke za uslugu personalne asistencije i opis drugih usluga u zajednici, kao i rezultati istraživanja UMHCG o diskriminaciji OSI.

...

Javni poziv nevladinim organizacijama za predlaganje predstavnika za člana/icu Savjeta za brigu o osobama sa invaliditetom

Ministarstvo rada i socijalnog staranja je **1. oktobra** objavilo na svom sajtu Javni poziv nevladinim organizacijama za predlaganje predstavnika za člana/icu Savjeta za brigu o osobama sa invaliditetom. Ispred UMHCG-a su se kandidovali Marina Vujačić i Milenko Vojičić. Odluka po ovom JP nije donesena do kraja godine.

...

Rdna grupa za PP 5 - Javne nabavke (Konsultacije predsjednika Vlade s predstavnicima NVO)

16. decembra održan je **sastanak** na temu *Proces pristupanja Crne Gore u svijetlu novog modela politike proširenja Evropske unije* **premijera Duška Markovića s predstavnicima NVO koji su članovi pregovaračkih RG**, kojem je prisustvovao i **Milenko Vojičić**, kao član RG za poglavlje 5. Na sastanku je bilo riječi o odlukama ministarstava za projekte nevladinih organizacija. **Vojičić** je istakao **neodgovarajući položaj organizacija osoba s invaliditetom** jer se u oblasti zaštite lica s invaliditetom dešava da prođe jedan broj projekata NVO koje nijesu iz te oblasti, takođe, govoreno je i o autentičnim predstavnicima OSI u radnim tijelima kod organa uprave, a Vojičić je istakao kao negativan primjer da se na listi kandidata za članstvo u Savjetu za brigu o OSI nalazi kandidat koji nije OSI i ne dolazi iz organizacije OSI. Premijer je rekao da će se sva pitanja na sastanku koja su sporna razmotriti.

Javni poziv nevladinim organizacijama za predlaganje kandidata za tri člana - predstavnika NVO Savjeta za pitanja lica sa invaliditetom Skupštine Glavnog grada

Po javnom pozivu Glavnog grada Podgorica za predlaganje kandidata za tri člana - predstavnika NVO Savjeta za pitanja lica sa invaliditetom Skupštine Glavnog grada izabran je Bojan Đorović, ispred UMHCG kojem je 4.12.2019. dostavljeno Rješenje o imenovanju u Savjet. 18. decembra održana je **prva sjednica Savjeta** na kojoj je razmatran i usvojen *Predlog odluke o parkiranju na teritoriji Glavnog grada – Podgorice, kao i Program rada Javne ustanove Dnevni centar za djecu i omladinu sa smetnjama i teškoćama u razvoju – Podgorica za 2020.* Na sjednici je bilo riječi o pristupačnim parking mjestima na teritoriji Glavnog grada gdje je predstavnik UMHCG-a **Bojan Đorović** istakao da je na osnovu odrađenog monitoringa (kroz projekat *(Sa)OBRAĆAJ mi se!* utvrđeno da veći dio parking mjesta ne zadovoljava uslove pristupačnosti. Takođe, Đorović je dodao da parking mjesta za OSI koja su rezervisana samo za određena vozila ne mogu biti u pet posto Zakonom predviđenih. Iz Sekretarijata za saobraćaj i parking servisa Podgorica su zatražili da im se dostave rezultati monitoringa kako bi preduzeli neophodne mjere za rješavanje navedenog problema. Na sjednici je predstavnik UMHCG-a iznio stav Udruženja o dnevnim centrima. **20. decembra** održana je **druga sjednica Savjeta** na kojoj je razmatran *Prijedlog Strategije razvoja sporta Glavnog grada Podgorice 2019-2021.* Predstavnik UMHCG-a je ukazao da su OSI prepoznate i da se nalaze među ciljevima i u prioritetnoj oblasti i da se uglavnom koristi korektna terminologija i pristup. Dao je predloge za dopunu nove mjera Strategije stipendiranjem sportista s invaliditetom, kao i za izmjenu pojedinih indikatora. Preporuka za stipendiranje nije prihvaćena jer Sekretarijat za kulturu i sport – Glavni grad Podgorica, smatra da to nije u njihovoj nadležnosti i da Glavni grad ne može finansirati sportiste.

SEKTORSKI NADGLEDNI ODBOR ZA PROGRAME IPE

Anđela Radovanović je ispred UMHCG prisustvovala sastancima **Sektorskog nadglednog odbora za programe Ipe (19. juna i 20. novembra) i Nadglednog odbora za programe Ipe (6. decembra).** Na sastancima su predstavljani dosadašnji rezultati u projektima koji su podržani kroz ovaj program i planovi za dalje aktivnosti. Na sastanku 19. juna, u okviru dijela sastanka koji se bavio programima u oblasti socijalne politike, zapošljavanja i obrazovanja, i nakon izlaganja predstavnika Ministarstva prosvjete predstavnica UMHCG je postavila pitanje da li će se kroz planirano prilagođavanje škola uzeti u obzir analiza pristupačnosti koju je izradilo UMHCG i dostavilo Ministarstvu prosvjete i na koji način će pitanje pristupačnosti za učenike s invaliditetom biti tretirano prilikom prilagođavanja, ali i izgradnje novih škola i vrtića koja se planira, na šta je dobila odgovor da će Ministarstvo uzeti u obzir potrebe OSI za pristupačnošću. Tokom predstavljanja programa koje Ministarstvo za ljudska i manjinska prava sprovodi u okviru Ipe II predstavnica Ministarstva nije pomenula nijednu aktivnost koja se odnosi na OSI, a na pitanje predstavnice UMHCG da li se planiraju neke aktivnosti koje bi se ticale zaštite i promocije prava OSI odgovorila je da će se OSI možda uključiti kao ciljna grupa u medijsku kampanju.

SKUPŠTINSKA RADNA TIJELA **Odbor za evropske integracije**

31. maja na poziv Slavena Radunovića, predsjednika **Odbora za evropske integracije** u Skupštini Crne Gore, održan je sastanak radi inicijalnog dogovora o saradnji na aktivnostima u vezi s evropskim integracijama. Sastanku je ispred UMHCG prisustvovala Anđela Radovanović. Početkom juna smo Odboru dostavili prijedloge zajedničkih aktivnosti u vezi s pravima OSI. Na sastanku 27. juna je izložen plan aktivnosti za period septembar-decembar 2019. u kom se ne nalazi ni jedna od predloženih aktivnosti UMHCG. Anđela Radovanović je na sastanku istakla da očekuje da prava OSI budu tema kojom će se Odbor za EI baviti tokom svojih sastanaka i kroz saradnju s NVO, s obzirom na to da se pojedine konstatacije već duži niz godina ponavljaju u Izvještaju o Crnoj Gori, odnosno ne konstatuje se napredak u pojedinim oblastima koje se odnose na OSI, kao što je pristupačnost, navodeći

samu Skupštinu kao primjer institucije koja je nepristupačna i nakon gubljenja sudskog spora. Takođe je predložila da Odbor u decembru inicira sjednicu Skupštine povodom Međunarodnog dana osoba s invaliditetom, i na taj način isprati praksu koju baštini Evropski parlament. Predsjednik Odbora, Slaven Radunović je u svom odgovoru naveo da će poglavlje 23 biti na dnevnom redu svakog od sastanaka, i da će u vezi s tim razmotriti i obradu tema koje se odnose na prava OSI.

Plan aktivnosti i sjednice Odbora za ljudska prava i slobode za 2019.

UMHCG je **12. aprila Odboru za ljudska prava i slobode** na zahtjev uputilo sugestije na Predlog plana aktivnosti za 2019. na način da se posebno istakao značaj tačke 22 Predloga plana, koja se odnosi na oblast ljudskih prava i zaštitu manjina, odnosno na pregovaračko poglavlje 23. Pravosuđe i temeljna prava.

Planom aktivnosti Odbora od **15. aprila** dio sugestija UMHCG je uvažen i realizovan u sklopu već planiranih aktivnosti Odbora. Sugestije su uvažene na način da će biti planirano održavanje Kontrolnog saslušanja predstavnika nadležnih organa, učesnika Prve zajedničke sjednice Odbora za ljudska prava i slobode i Odbora za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno planiranje na temu „Sprovođenje Zaključka sa Konsultativnog saslušanja dva Odbora iz februara 2018. povodom realizacije standarda pristupačnosti fizičkog okruženja, prevoznih sredstava, informaciono - komunikacionih tehnologija, javnih objekata i usluga”.

Detaljnije na sljedećem linku: <https://bit.ly/2LTU3nU>

Početak jula **Milenko Vojičić** je ispred UMHCG prisustvovao **sjednici Odbora** na kojoj je **razmatran Izvještaj Zaštitinika ljudskih prava i sloboda**. U diskusiji je govorio o Zakonu o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom, i obesmišljavanju odredbi koje su uslovljene rješenjima iz sistemskih zakona, diskriminacije u oblasti zdravstvene zaštite, posebno u segmentu medicinske rehabilitacije i nedovoljnog kvaliteta i mogućnosti izbora pomagala, nepoštovanju preporuka iz Analize usklađenosti crnogorskog zakonodavstva sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom.

25. septembra održana je 43. sjednica Odbora povodom kontrolnog saslušanja ministra rada i socijalnog staranja **Kemala Purišića** i direktora Zavoda za socijalnu i dječju zaštitu **Draga Spaića** na temu *Rada i uloge dnevnih centara i položaja osoba s invaliditetom*. **Milenko Vojičić** je zatražio da se konkretizuju podaci o poslovanju dnevnih centara/boravaka sa podacima o broju korisnika, broju zaposlenih, troškovima pružanja usluga, odnosno funkcionisanja centara, i da se uradi detaljnija analiza o efikasnosti i efektivnosti takvog vida podrške za djecu s invaliditetom i opravdanosti ovakvog vida podrške za odrasle OSI.

11. decembra su **Marina Vujačić** i **Milenko Vojičić** prisustvovali sjednici povodom **Međunarodnog dana ljudskih prava**, a posvećenju pitanjima OSI – sprovođenju Strategije za zaštitu od diskriminacije LSI i promociju jednakosti u dijelu usklađivanja zakonodavstva Crne Gore sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN o pravima OSI, kao i sprovođenja Zakona o nevladinim organizacijama u dijelu odredbe koja se odnosi na izdvajanje budžeta za realizaciju projekata u oblasti zaštite lica sa invaliditetom. Sjednici je prisustvovao i **Goran Macanović**, kao predstavnik Saveza slijepih Crne Gore. Ključne konstatacije i stavovi koje su **Vujačić, Vojičić** i **Macanović** iznijeli odnose se na nerazumijevanje koncepta ljudskih prava OSI i samim tim garancije u crnogorskim zakonima koje potiču iz medicinskog i funkcionalnog modela pristupa invaliditetu, te činjenici da se OSI i dalje pristupa kao problemu samom za sebe. Istakli su i problem zbog činjenice da određeni resori diskriminišu OSI po vrsti i stepenu oštećenja i godinama starosti, na način što podzakonskim aktima umjesto definisanja procedure, definišu i prava korisnika. **Vojičić** je dodatno govorio o problemima OSI u oblasti javnog saobraćaja, te suštini i sadašnjem nedostatku Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom, kao lex specialisa, čije je postojanje obesmišljeno upućujućim normama na sistemske zakone. **Macanović** je govorio i o važnosti autentičnog predstavljanja OSI u procesima koji se tiču OSI, kao i o odlukama

Komisija i kredibilitetu i nezavisnosti procjenjivača koji su zaduženi za ocjenu i odluku o projektima u oblasti zaštite OSI, te činjenici problematičnog trenda finansiranja projekata NVO koje nijesu registrovane u ovoj oblasti, niti imaju iskustvo u direktnom radu s OSI, odnosno adekvatan pristup.

Vujačić je nakon uključivanja predstavnika Vlade i poslanika odgovorila na reakciju jednog od poslanika DPS zbog kako je rekao „razočarenja i potrebe da uputi kritiku NVO zbog izostanka reakcije u slučaju vrijeđanja poslanika“, misleći na slučaj koji je Vujačić komentarisala za Vijesti.

Sjednica Odbora za politički sistem, pravosuđe i upravu i amandmani na Zakon o izmjenama i dopunama ZVP

Na poziv Odbora za politički sistem, pravosuđe i upravu **Marina Vujačić i Dragana Sokić** su prisustvovala sjednici na kojoj je razmatran **Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o vanparničnom postupku**. Izmjene se odnose na institut oduzimanja poslovne sposobnosti. M. Vujačić je u okviru rasprave istakla da ključna predložena norma u članu 1 izmijenjenog zakona ima problematičnu odrebu koja dozvoljava nestručnost, odnosno donošenje odluke od strane sudija na osnovu ličnog doživljaja „neposrednim opažanjem“ a te da se strankama u postupku, o čijoj se poslovnoj sposobnosti odlučuje ne garantuje obavezno pravo učešća u postupku.

Bez obzira na raspravu izmjene su dobile podršku poslanika DPS i nezavisnog poslanika Neđeljka Rudovića. Međutim, nakon prisustva sjednici UMHCG je ovom Odboru dostavilo predlog dva amandmana, čiji je tekst usaglašen s generalnim direktorom za građansko zakonodavstvo i nadzor u Ministarstvu pravde **Ibrahimom Smailovićem** u cilju adekvatnijeg regulisanja normi koje definišu izuzetke od saslušanja stranke o čijoj se poslovnoj sposobnosti odlučuje, kao i obavezne revizije rješenja o oduzimanju poslovne sposobnosti. Predlozi UMHCG su nakon usaglašavanja postali sastavni dio predloga Zakona usvojenog u Skupštini u novembru.

11. novembra u prostorijama Ministarstva pravde održan je sastanak s **Ibrahimom Smailovićem**, generalnim direktorom za građansko zakonodavstvo i nadzor. Sastanku su ispred UMHCG-a prisustvovala **Marina Vujačić i Dragana Sokić**. Teme sastanka odnosile su se na predložene izmjene Zakona o vanparničnom postupku, s posebnim fokusom na institut poslovne sposobnosti, izradu i vođenje evidencija o osobama kojima je oduzeta poslovna sposobnost, iniciranje obuka u sudstvu kroz Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu. Na sastanku je govoreno i o pravnom regulisanju faksimila, kao ličnog potpisa osoba s invaliditetom, koji bi se koristio u službenoj i ličnoj upotrebi u Crnoj Gori, za različit i širok opseg pitanja, a prije svega onih koja se odnose na oblast pristupa pravdi i regulisanja prava na lična dokumenta i isprave.

Nakon ovog sastanka a na inicijativu **poslanika Numanovića, predsjedavajućeg Odborom za zdravstvo, rad i socijalno staranje**, UMHCG je uputilo poziv na sastanak trojema generalnih direktora u Ministarstvu rada i socijalnog staranja, Miinistarstvu unutrašnjih poslova i Ministarstvu pravde, koji je održan u prostorijama UMHCG u srijedu, 27. novembra. Na sastanku je bilo riječi o oduzimanju i vraćanju poslovne sposobnosti i nepostojanju jedinstvene i precizne evidencije o osobama kojima je oduzeta poslovna sposobnost, te podacima da li je nekome vraćena poslovna sposobnost, odnosno sprovođenju redovnih revizija. Predstavnic MUP-a **Milanka Baković** izrazila je spremnost da se postojeće evidencije MUP-a u dijelu matičnih registara i ličnih stanja dopune, pa je UMHCG uputilo inicijativu Odboru da prilikom planiranog **kontrolnog saslušanja na temu Oduzimanje/vraćanje poslovne sposobnosti** zakazanog za 2. decembar poziv uputi i miinistru unutrašnji poslova. Tako su na sjednici Odbora, pored prisutnih članova Odbora i drugih zainteresovanih poslanika/ca, prisustvovali i predstavnici tri ministarstva, i to **Ibrahim Smailović**, generalni direktor za građansko zakonodavstvo i nadzor u Ministarstvu

pravde, **Milanka Baković**, generalna direktorica za lična stanja i isprave u Ministarstvu unutrašnjih poslova, i **Goran Kuševija**, generalni direktor za socijalno staranje i dječju zaštitu u Ministarstvu rada i socijalnog staranja, sa saradnicom Vesnom Cimbalevič.

Ispred UMHCG sjednici su prisustvovali **Marina Vujačić i Milenko Vojičić**, koji su govorili o pravnim posljedicama instituta oduzimanja poslovne sposobnosti, diskriminatornom zakonodavstvu, koje zbog lošeg pravnog nasljeđa polazi od pretpostavljene nesposobnosti osoba s invaliditetom, te sistemu koji podstiče oduzimanje poslovne sposobnosti zbog nemogućnosti ostvarivanja prava na drugačiji način, odnosno česte uslovljenosti ostvarivanja prava na osnovu „nesposobnosti“ za donošenje odluka, i samostalan život. Ključni zaključak Odbora odnosio se na neophodnost bolje i kontinuirane saradnje predstavnika državne uprave s NVO, posebno prilikom kreiranja politika, ali i sprovođenja, odnosno neophodnosti podizanja svijesti i promocije adekvatnog pristupa prema OSI.

Predlog amandmana na Predlog Zakona o izmjenama i dopunama zakona o javnom redu i miru

Nakon inicijative **poslanika SD Borisa Mugoše** Marina Vujačić je dostavila predlog amandmana na navedeni Predlog zakona kojim se definiše izuzeće od kažnjavanja OSI koja za kretanje koriste pomagala, a koja sjede prilikom izvođenja državne himne. Predloženi amandman usvojio je Odbor za politički sistem, pravosuđe i upravu i on je postao sastavni dio Predloga zakona.

Inicijativa za usvajanje Zakona o upotrebi znakovnog jezika

Na Međunarodni dan znakovnih jezika UMHCG je predsjedniku Vlade Dušku Markoviću uputilo inicijativu za pravno regulisanje i priznavanje znakovnog jezika, kao jezika u javnoj i službenoj upotrebi usvajanjem zakonskog rješenja. Detaljna inicijativa je dostupna na linku: <http://bit.ly/2OGXaks> a do kraja decembra nije bilo odgovora.

Inicijativa za pravno regulisanje faksimila kao ličnog potpisa OSI

UMHCG i Savez slijepih Crne Gore su u novembru podnijeli inicijativu potpredsjedniku Vlade za politički sistem, unutrašnju i vanjsku politiku za usvajanje Zakon o faksimilu kao ličnog potpisa, koji bi se koristio u službenoj i ličnoj upotrebi u Crnoj Gori, za različit i širok opseg pitanja, a prije svega onih koja se odnose na oblast pristupa pravdi i regulisanja prava na lična dokumenta i isprave, ali i zbog svakodnevnog funkcionisanja u različitim društvenim djelatnostima, pravnim i drugim poslovima.

Komentari UMHCG na Sekterske analize ministarstava za određivanje prioriternih oblasti za finansiranje projekata/programa iz budžeta Crne Gore u 2020.

UMHCG je svoje sugestije i komentare dostavilo na **sedam Nacrta sektorskih analiza**, i to tri u oblasti zaštite lica sa invaliditetom: Ministarstvu rada socijalnog staranja (većina sugestija prihvaćena), Ministarstvu za ljudska i manjinska prava (dio sugestija prihvaćen) i Ministarstvu saobraćaja i pomorstva (prihvaćeni komentar i sugestije). Pored toga komentari su dostavljeni i na Nacrt Sektorske analize u oblasti inkluzivnog obrazovanja (većina komentara/sugestija prihvaćena), u oblasti kulture i umjetnosti (sugestije nijesu prihvaćene), u oblasti društvene brige o mladima (izvještaj nije objavljen), u oblasti rodne ravnopravnosti, socijalne zaštite, nasilja nad ženama i nasilja u porodici (izvještaj, takođe, nije objavljen).

Najproblematičniji dio Sektorske analize MLJMP odnosi se na činjenicu da je analiza jako široko postavljena i da se definisani problemi ne odnose samo na oblast promocije i poštovanja ljudskih prava i zaštite od diskriminacije, već i na mogućnost apliciranja projektima kojima će se omogućavati ostvarivanje konkretnih prava OSI (poput pristupačnosti, usluga, zapošljavanja i sl.), što obesmišljava cijeli sistem i odgovornost drugih resora.

Dan unutrašnjih poslova – 2. oktobar

Povodom 2. oktobra, **Dana unutrašnjih poslova Marina Vujačić** je na poziv ministra unutrašnjih poslova **Melvudina Nuhodžića** prisustvovala prijemu organizovanom u Vili Gorica, a kojem su pored ministrovih saradnika prisustvovali i predstavnici Uprave policije, uključujući i zamjenika direktora Veska Damjanovića. M. Vujačić je u okviru obraćanja govorila o potrebi podizanja svijesti o načinu pružanja usluga i rada s osobama s invaliditetom, mogućnošću saradnje i neophodnosti uključivanja OSI prilikom definisanja politika iz nadležnosti MUP-a.

PROGRAM ZA PRISTUPAČNOST

Projekat „Ovo su (i) naša mjesta“

18. januara na Pravnom fakultetu u Podgorici održana je *javna debata o značaju pristupačnosti javnog saobraćaja za osobe s invaliditetom*. Na javnoj debati govorili su **Marina Vujačić**, aktivistkinja za prava OSI, **Milenko Vojičić**, predsjednik Skupštine UMHCG- a i **Ambroz Nikač**, predsjednik NVU Paraplegičari CG. Na javnoj debati je bilo prisutno 22 učesnika i tri medija. U okviru projekta je urađen i story telling, dostupan na linku: <https://bit.ly/2Y4DDzI>, a više informacija o debati dostupno je na linku: <https://bit.ly/2Ods31x>

Narativni i finansijski izvještaj za projekat je podnesen 27. marta i od MSP- a nije bilo dodatnih zahtjeva.

PROJEKAT SA(OBRAĆAJ) MI SE!

U julu su započete pripreme za realizaciju aktivnosti projekta *(Sa)obraćaj mi se!*, podržanog od Ministarstva saobraćaja i pomorstva. Uspostavljena je komunikacija s **Bild studiom** u cilju realizacije aktivnosti **izrada sajta SaOBRAĆAJOSI.me**. Sajt je u decembru pušten u rad, s tim što je ostalo još nekoliko sitnih prepravki kako bi sajt bio u potpunosti gotov.

Kada je u pitanju realizacija **aktivnosti opremanja vozila auto škole „AS“** (ručnim komandama), kako bi se OSI omogućilo polaganje vozačkog ispita, održana su dva sastanaka s **Nikolom Dragašem**, (vlasnikom Auto škole) na kojem je razgovarano o načinu prilagođavanja vozila. Nakon toga su poslani upiti za prilagođavanje vozila firmama koje se bave ovom djelatnošću. Međutim, s obzirom na to da je za realizaciju ove aktivnosti potrebno više vremena Ministarstvu je 26. septembra poslat Zahtjev za produženje projekta do 31.12.2019, koji je ono odobrilo, a na osnovu čega je potpisan Anex Ugovora, a nakon zastoja u realizaciji ove aktivnosti zbog činjenice da firma SPID (Hrvatska), koja će vršiti prepravku vozila, ne može preuzeti vozilo i početi s prepravkama prije 13.1.2020. poslat je i novi zahtjev za produženje ugovora do 29.2.2019. koji je Ministarstvo, takođe, odobrilo, a na osnovu čega je potpisan i drugi Anex Ugovora. Nakon toga započeta je realizacija privremenog izvoza i uvoza vozila (carinske procedure), predajom potrebne dokumentacije špediteru, kako bi moglo da se krene s realizacijom opremanja vozila u Hrvatsku.

Jedna od aktivnosti projekta je i **monitoring i mapiranje obilježanih parking mjesta na teritoriji tri crnogorske opštine**, za koje su odabrane opštine **Podgorica, Bijelo Polje i Herceg Novi**. Svako od tri navedenih opština (službama zaduženim za rukovođenje javnim parkiralištima) poslani su Zahtjevi za dostavljanje spiska obilježanih parking mjesta za OSI. Nakon dostavljenih informacija i tražene dokumentacije započet je monitoring. U Bijelom Polju i Herceg Novom je monitoring završen u septembru, dok je u Podgorici završen u oktobru. Sistematizacija dobijenih podataka koji su prikupljeni prilikom monitoringa završena je u decembru.

Takođe, u Podgorici je u okviru ove aktivnosti **sprovedena zajednička akcija obilaska parking mjesta za OSI**, gdje su, pored monitoring tima UMHCG-a, prisustvovali i predstavnici **Komunalne inspekcije i Sekretarijata za saobraćaj Glavnog grada Podgorica**, a ekipa je praćena i od strane medija.

Obuka za zaposlene, odnosno drugo angažovano osoblje o načinima pružanja usluga i podrške osobama s invaliditetom prilikom korišćenja željezničkog prevoza održana je 18. oktobra, dok je **obuka s pružaocima usluga iz oblasti avio saobraćaja** organizovana 8. novembra. Obje obuke vodili su Marina Vujačić i Milenko Vojičić. Na obukama je prisustvovalo 15 učesnika. Učesnicima su pružene informacije o individualnim, specifičnim potrebama OSI prilikom korišćenja prevoza, načinima pružanja podrške i asistencije, načinima obezbjeđivanja razumnih adaptacija u cilju izjednačavanja mogućnosti i zaštite dostojanstva i jednakosti OSI. Razmijenjene su informacije i iskustva u cilju unaprjeđenja primjene važećih propisa i obezbjeđivanja adekvatnijih uslova za aktivno učešće OSI u oblasti saobraćaja i bezbjednosti. Takođe, Montenegro Airlines-u, su nakon dostavljanja MEDIF formulara, čiji je sadržaj problematizovan tokom radionice, dostavljene sugestije za izmjenu pitanja u dijelu OSI.

Evropski dan samostalnog života i Svjetski dan podizanja svijesti o pristupačnosti

Povodom *Evropskog dana samostalnog života i Svjetskog dana podizanja svijesti o pristupačnosti* 15. maja u Podgorici organizovana je simulacija u kojoj su učestvovali ministar održivog razvoja i turizma **Pavle Radulović**, ministar saobraćaja i pomorstva **Osman Nurković**, zamjenica gradonačelnika GG Podgorice **Slađana Vujačić** i predsjednik Skupštine UMHCG **Milenko Vojičić**. Nakon šetnje, tokom koje su učesnici imali priliku da se na kratko upoznaju s preprekama s kojima se suočavaju OSI koje žive i rade u Glavnom gradu, učesnici su se obratili prisutnima na Trgu nezavisnosti. Paralelno sa simulacijom, na Trgu se odvijao program u kome su korisnici usluga UMHCG predstavili asistivne tehnologije i pomagala koja koriste. Događaj je organizovan kao jedna od aktivnosti projekta EU4ME koji finansira EU, a sprovode UNDP i Generalni sekretarijat Vlade Crne Gore – Kancelarija za evropske integracije. Prisustvovalo je oko 100 ljudi. Program događaja vodila je **Saša Komarica**, učenica srednje škole. Više informacija o događaju dostupno je na: <https://bit.ly/2XRVMfy>

Ovaj događaj je imao najveću medijsku pažnju od svih drugih aktivnosti u 2019, s preko 20 tekstova u elektronskim i štampanim medijima, priloga na TV, i s dva teksta na engleskom jeziku.

PROGRAM ZA MEĐUNARODNU SARADNJU

Stvori očima (Realize with your eyes)

U januaru i februaru smo intenzivno komunicirali s **Art mrežom iz Novog Sada** radi realizacije partnerskog projekta „Stvori očima“ („Realize with your eyes“). Raspisan je javni poziv za učešće na treningu u Novom Sadu, na koji se prijavilo 5 kandidata (1 korisnica usluga UMHCG, 1 volonterka i 3 studenta koji su prvi put stupili u komunikaciju s UMHCG) koji su učestvovali na treningu na temu zapošljavanja osoba s oštećenjem sluha početkom marta. UMHCG je nakon završenog treninga **dobilo na korišćenje fotoaparata koji će nakon završetka projekta ostati u vlasništvu Udruženja**. Pored fotoaparata, Udruženje je dobilo i **licencu za softver za obradu fotografija Affinity Photo**. Tokom jula s partnerima je vođena komunikacija u vezi sa snimanjem tutorijala za korišćenje foto-opreme na znakovnom jeziku. Snimanje je organizovano u Podgorici u prostorijama UMHCG. Istog dana održana je i **radionica fotografije** koju je održao Boris Radivojkov i na kojoj je prisustvovao dio zaposlenih u UMHCG. U decembru smo dobili poziv za učešće pet predstavnika na završnom sastanku koji će biti održan u Temišvaru (Rumunija) u januaru 2020, pa su izabrani

predstavnicima UMHCG.

Erasmus+ - Ujedinjeni u solidarnosti (Stand Together in Solidarity)

Sredinom septembra partner na projektu **Riechter** nam je tražio da delegiramo jednu osobu koja bi učestvovala na seminaru za razmjenu iskustava u Italiji u decembru. Prijavio se korisnik usluga I.Ć, a kao asistentkinja Elmira Redžepagić. U toku oktobra smo vodili komunikaciju s partnerom u vezi s obezbjeđivanjem pristupačnosti i personalne asistencije za korisnika. Početkom novembra smo dobili informaciju da je odobreno učešće dvoje predstavnika UMHCG. Naši predstavnici su boravili na seminaru u Napulju od 3. do 11. novembra. Sam trening je imao za ciljeve da izgradi snažna partnerstva i saradnju; promovisanje i razvoj različitih projekata među omladinskim organizacijama iz različitih djelova Evrope i razmjenu najboljih praksi, novih ideja i metoda *slanja/prihvatanja* u okviru Evropske trupe za solidarnost (European Solidarity Corps). U toku trajanja treninga dobili smo poziv za partnerstvo od organizacije Inova(k)tivni centar za unaprjeđenje društva (InnovActive Center for Social Improvement) s Kosova u njihovom projektu *Pozorište na točkovima* (Wheel Theatre) koji smo i prihvatili.

SASTANCI S MEĐUNARODNIM ORGANIZACIJAMA

U toku godine su održavani redovni sastanci s predstavnicima međunarodnih organizacija u Crnoj Gori: DEU, UN (više sastanaka sa zaposlenima agencija UN-a u Crnoj Gori i konsultantima na projektima), Britanskom ambasadam, Ambasdom SAD, Kvinna til Kvinna fondacijom i Švedskom agencijom za međunarodnu saradnju (SIDA).

IZVJEŠTAJ O NAPRETKU EK

30. maja u prostorijama EU Info centra organizovano je predstavljanje godišnjeg izvještaja Evropske Komisije za Crnu Goru. Tom prilikom UMHCG je pohvalilo izvještaj i dalo komentare u oblasti obrazovanja. Komentari su se odnosili na prijave o svakodnevnoj diskriminaciji djece s invaliditetom u oblasti obrazovanja posebno do nivoa visokog.

Više detalja o komentarima koje je uputilo UMHCG dostupno je na linku: <https://bit.ly/2NZ8MAJ>

U novembru su održane nove konsultacije povodom sadržaja nezvaničnog **Radnog dokumenta za poglavlja 23 i 24**, a UMHCG je nakon sastanka s predstavnicom Delegacije koja prati poglavlje 19 poslalo i pisane komentare za sve oblasti, kao doprinos *Izveštaju o stanju u zemlji* koji će biti objavljen u aprilu 2020.

Konsultacije za izvještaj State Departmenta

Marina Vujačić je u septembru imala sastanak s predstavnicima Američke ambasade u Podgorici povodom konsultacija za pripremu Izvještaja o ljudskim pravima koji svake godine priprema State Department. Predstavnice Ambasade su se posebno interesovale za napredak u odnosu na prethodna problematična pitanja konstatovana u ranijim izvještajima: pristupačnost, obrazovanje, zapošljavanje, usluge podrške za život u zajednici.

Sastanak u prostorijama Delegacije Evropske unije u Podgorici povodom stanja u oblasti socijalne politike i zapošljavanja

Na poziv Delegacije EU u Podgorici Marina Vujačić je prisustvovala sastanku s predstavnikom Evropske komisije Žoakimom Frendinom (Joakim Frendin) koji prati stanje u poglavlju 19 – Socijalna politika i zapošljavanje. Ona je istakla da se u ovoj oblasti desila značajna regresija u odnosu na period prije par godina, da jeste došlo do porasta zaposlenih OSI, ali istovremeno i porasta OSI koje su na evidenciji nezaposlenih, te da se i dalje dešava diskriminacija u postupcima pred organima kada je u pitanju proces profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja OSI. Istakla je da se i dalje čeka usvajanje novog Zakona o

profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju OSI. Dodatno, u oblasti socijalne politike, posebno socijalne zaštite istakla je činjenicu da EK prati usklađenost zakona s direktivama, međutim, navela je da se u Crnoj Gori u ovim oblastima prava nekada definišu podzakonskim aktima, a ne samo procedura za njihovo zapošljavanje. U vezi s tim, navela je da se često dešava da se korisnici prava definišu podzakonskim aktima u odnosu na vrstu i stepen invaliditeta, čime su podzakonski akti u suprotnosti sa zakonima jer sužavaju broj korisnika i obim prava. Navela je da je ovo posebno karakteristično za oblast prava koja se odnose na novčana izdvajanja iz budžeta države.

Konferencija Kako odgovoriti na evropske težnje mlade generacije na Zapadnom Balkanu?

U periodu 27-30. maja na poziv TACSO kancelarije, **Marina Vujačić i Anđela Radovanović** su prisustvovala konferenciji *Kako odgovoriti na evropske težnje mlade generacije na Zapadnom Balkanu?* („How to better respond to the European aspirations of the young generation in the Western Balkans?“) u Bukureštu (Rumunija). Na konferenciji je bilo riječi o aktivnostima i praksama koje se u zemljama članicama EU primjenjuju radi povećanja uključenosti mladih, poboljšanja kvaliteta obrazovanja i zapošljivosti i mogućnostima njihove primjene u zemljama ZB.

ODNOSI S JAVNOŠĆU

PORTAL DISABILITYINFO

U aprilu je primijećen problem s ažuriranjem aplikacija UMHCG „Učimo zajedno“ i DisabilityINFO nakon čega i s direktnim otvaranjem portala. Firma Bild studio nam je javila da je portal hakovan od strane neke medicinske agencije. Zbog dalje zaštite portala i čuvanja podataka Bild studio smo angažovali za redovno održavanje portala i dalju zaštitu.

Od maja se vodi poseban izvještaj o medijskom pojavljivanju zaposlenih, odnosno medijske kampanje i javno zagovaranje UMHCG u dokumentu Preskliping UMHCG.

UMHCG se u toku godine u medijima pojavilo **479 puta**. U ovu brojku je uračunat obuhvat televizijskih priloga i gostovanja na radiju ili izjava za radio od januara do maja, bez štampanog izdanja i portala, dok je obuhvaćeno cjelokupno medijsko pojavljivanje od maja do kraja decembra 2019. Na zvaničnom [You tube kanalu UMHCG](#) se nalaze sva dostupna gostovanja/izjave/ prilozima.